

DISCURSOS

LEÍDOS EN LA

“REAL ACADEMIA DE BUENAS LETRAS” DE BARCELONA

EN LA SOLEMNE RECEPCIÓN PÚBLICA DEL

DR. D. PEDRO BARNILS Y GIOL

EL DÍA 19 DE DICIEMBRE DE 1926

BARCELONA

IMPRENTA DE LA CASA P. DE CARIDAD : MONTALEGRE, 5

1926

DISCURSOS

LEÍDOS EN LA SOLEMNE RECEPCIÓN PÚBLICA

DEL

DR. D. PEDRO BARNILS Y GIOL

DISCURSOS

LEÍDOS EN LA

"REAL ACADEMIA DE BUENAS LETRAS" DE BARCELONA

EN LA SOLEMNE RECEPCIÓN PÚBLICA DEL

DR. D. PEDRO BARNILS Y GIOL

EL DÍA 19 DE DICIEMBRE DE 1926

BARCELONA

IMPRESA DE LA CASA P. DE CARIDAD : MONTALEGRE, 5

1926

CONTRIBUCIÓ ESTABLIMENT D'UN PRINCIPI D'UNITAT
EN LA FONÈTICA ESTÀTICA, Y EVOLUTIVA

Senyors,
Senyors Acadèmichs:

Creyeume que no es pas en mi un tòpich dels correants en molts actes públichs, sinó fruyt d'una convicció profunda basada en la realitat, el confessarme indigne d'ocupar un lloch preferent determinat com aquest ab el qual la Royal Academia de Bones Lletres de Barcelona ha volgut distingirme.

La llista copiosa de merexements del qui fou don Alfred Opisso y Viñas (* 24 de setembre de 1847- † 1 de juliol de 1924), la seva complexa y vastíssima labor científica, històrica, literaria y de divulgació cultural projecta, entorn del silló abandonat, una auriola de llum vivíssima que temèm, ab sobrat fonament, velar ab els nostres propis demèrits.

Volèm, noresmenys, creure que l'alta vàlua personal del difunt, públicament reconeguda y pregonada, ens serà un estímul dignificant en la seva successió, com en vida ho va ser per tants altres qu'a ell s'acostaren y d'ell y de les seves obres fruiren delectació y ensenyança.

Y jatsia que, emportats d'un afecte pregon a disciplines especializadas, no podrèm may per may gaudirnos ni tan solament ab el nom de continuadors en la manera de produirse el nostre antecessor ilustre, ens esforçarèm en retenir d'ell la generositat amplíssima de visió espiritual, procurant orientar la nostra bona voluntat en l'exemplaritat de la seva vida y en la norma de la seva laboriositat persistent.

I

1. Si repassèm la gramática històrica d'una llenguá, y, en concret, els capítols destinats a la fonètica, veurèm com, en una gran part, tota l'exposició de la materia queda reduída a constatar les lleys fonètiques que regexen

- a) la conservació eventual dels fonemes en relació ab els del idioma de procedència;
- b) la llur desaparició o pèrdua;
- c) les modificacions sofertes en el transcurs dels temps, y,
- d) esporàdicament, la naxença o producció expontania (?) d'alguns.

Quant a les explicacions donades pels autors, les trobem habitualment cenyides als fenomens de les modificacions, y axí, de les quatre fases ab que'ls fonemes donen rahó y estament de vida (naxença, modificació, pèrdua, conservació), la que's mostra interessar principalíssimament als filblechs es la de l'evolució palpitant, esdevinguda en certa manera tangible pel divorci manifest ab que's produexen els fenomens comparats ab l'original.

2. El romanista que, al parlar de les consonants inicials, p. ex. de la *M*, s'acontentarà ab dirnos que la dita consonant se conserva (*MULTUM* > rum. *mult*; it. *molto*; ant. fr. y prov. *mout*; esp. *mucho*; port. *muíto*), tractarà, en cambi, davant dels reflexes *seida* (ret-rom.), *seda* (esp., port., prov.), *soie* (fr.), de trobar una explicació o un comentari justificatiu (assimilació recípròca?) del fonema *d* < *T* en *SETA*, del qual es evidentment allunyat, si en altra cosa no, en la seva modificació glòtica.

Recordèm únicament, per posar més de relleu'l cas, la litratura que s'ha produhit, concernent p. ex. l'evolució del sufix *-ARIU* en les llengües novollatines, o bé la que's registra cntorn de la famosa qüestió del «Umlaut» en les germàniques.¹

3. En el fons ocorre, generalment, una cosa semblant en la vida ordinaria. L'home es el romanista que, de tan natural com troba'l viure en ple equilibri fisiològich, en plena salut, no hi atribueix gayre importància. Dexèu, però, qu'esdevingui una alteració qualsevol d'aquell equilibri, y veurèm, allavors, com l'home-romanista o lingüista's posa de seguida a la recerca de les causes que poden explicar aquell cambi, y acut ab urgència als medis més avinents per tal de remeyarhi.

1. Comp. E. SIEVERS, *Grundzüge der Phonetik zur Einführung in das Studium der Lautlehre der idg. Sprachen* (Leipzig, 1893), pàg. 257; H. HADWIGER, *Romanische Forschungen*, t. XX, pàgs. 736 ss.; WILMANN, *Anzeiger für deutsches Alterthum* (Berlin), t. XXIV, pàg. 29; t. XXXII, pàg. 123; WISLICENUS, *Indogermanische Forschungen*, t. XXIII, pàg. 286; LACLOTTE, *La Parole* (1899), pàgs. 177 ss.; ROUSSELOT, *Principes de Phonétique expérimentale*, t. II, pàgs. 983 ss.

Però nosaltres fa ja temps que'ns estèm preguntant¹ : Per què hi ha d'haver tot l'interès per als fonemes en evolució manifesta y gens per als que ja han desaparegut o desapareixen, si no es per exténdrels la papereta d'òbit? Per què, per als que resten aparentment immutables a través dels scgles, no fem altra cosa que certificarne l'identitat?²

Emportats tal vegada per un fons de conservadurisme (?) inconscient, que voldriem veure propagat arrèu, ens ha interessat y 'ns interessa soberanament el conèxer lo qu'hagi ocasionat la mort de tants fonemes, y, per contracop, explicarnos el per què o 'l com de la persistència dels que resten. Y, entre aquests, naturalment, hi comprenèm no solament els fenomens de persistència «tal qual» (!), sinó, també, tots els altres que's troben encara en via evolutiva.

Perquè, ens dihèm, donat que les causes de les desaparicions fòniques no són, en general, registrades, si arribéssim a conèxer les que poden explicar la llur conservació en el sentit més ampli, tindriem per ventura, ultra l'assoliment d'una nova veritat científica, també una nova manera d'acórrer a la tasca demolidora que les lleys de l'evolució operen sigilosament en tot idioma a despit dels prestijis y del bon zel refrenador de les academies.

4. Aquest nostre escrit no preté ésser ni tan sols una senzilla contribució al magne problema, sinó una temptativa, un assaig de tal. Som y hem de ser forçosament modestos en la fixació de les paraules. Ho som, ho volèm ser més encara de lo qu'algú podria creure. Y es que tenim plena consciencia de qu'estèm caminant per regions ombres pululants de fantasmes que no acaben may de dibuxarse ab precisió de detalls.

Som modestos, temorenchs si's vol, car sentim l'angòxa constant de posar els peus en fals y'ns xiula les orelles alucina-des l'estrepit de la fallida de puntals qu'a lo millor ens creyèm ab rahó de conceptuar més sòlids. Però, no havèm pogut resistir més al nostre temperament.

Neòfits en les disciplines filològiques varem estudiar y seguir ab la millor bona fe als nostres mestres, y, ja més endavant, entrenats en la tasca, varem passar bon nombre d'anys seguint les sevès petjades, aportant materials en estudi y afermament

1. Cf. P. BARNILS, *Consonants persistents i consonants evolutives* (en el *Bulletí de Dialectologia Catalana*, Barcelona, 1921; págs. 91 ss.).

2. Comp., en un sentit molt semblant, les manifestacions posteriors de F. BRUNOT, *La pensée et la langue* (París, 1922), pág. XIII.

de noves lleys fonètiques, constatant modalitats dialectals, registrant excepcions curioses y inexplicables,¹ sense arribar, confessemho, a tenir una clara visió de conjunt de la fonètica històrica de cap idioma. Malgrat de sentirnos relativament ben dotats de memoria, no 'ns ha sigut possible de retenir el cúmulo d'extrems d'ordre gramatical ab les seves divisions y subdivisions als quals se reporten en principi y en cada cas les lleys fonètiques determinades.

Ens havèm sempre rebelat interiorment contra aquesta dissecció mecànica dels fets sense lligam que'ls relacioni, y, encarantnos ab lo desconegut, havèm tractat de cercar quina sigui la línia real qu'unexi tots aquests extrems aparentment discordes y independents els uns dels altres. Per axò 'ns han estat sempre molt més agradoses les exposicions generalisadores de la lingüística general y les tendències esporàdicament en ella esbossades pels erudits per tal d'arribar si no a una llei de lleys absoluta, quan menys a resumir alguns grups d'elles.²

Es evident que la nostra situació no comporta absolutament res que pogués semblar menyspreu al enorme y meritori treball realitzat pels filòlegs en el domini de cada llengua. De cap manera! Lo qu'a nosaltres nos preocupa es una qüestió lingüística general, y sabèm prou bé qu'aquesta, si s'ha de resoldre, s'ha de basar sobre la gramàtica descriptiva y històrica a la qual deurà en tot cas els materials que utilisi.

5. Ens costa enormement de creure en la no existència d'una llei única a la qual atribuir tots y cada un dels fenòmens que s'operen dintre una mateixa paraula. Car, malgrat totes les precisions, tots els enriquiments ab que'ls lingüistes estudien la complicació sovint inextricable dels fets, els principis bàsics (llei fonètica, acció analògica, préstechs) no expliquen may si no fets particulars, y no fornexen altra cosa que conclusions particulars: S'arriba a una polsaguera d'explicacions, cada una de les quals pot ser justa, però que no constituïxen un sistema ni són susceptibles de constituirne un.³

No es una equivocació de sostenir que no existeix sinó un

1. Vegèu, entre altres, P. BARNILS, *Die Mundart von Alicante. Beitrag zur Kenntnis des Valencianischen* (Halle a. S., 1913); *Bulleti de Dialectologia Catalana* (Barcelona, 1913 y ss.).

2. A. MEILLET, *Linguistique historique et linguistique générale* (Paris, 1921).

3. A. MEILLET, *Linguistique historique et linguistique générale* (Paris, 1921), pàg. 7.

llenguatge humà, idèntich en el seu fons en totes les latituds,¹ malgrat de presentarse aquest llenguatge en un nombre de més de dues mil varietats idiomàtiques.² Aquesta es l'idea que's manifesta en les temptatives de la lingüística general y 's prova de formular principis aplicables a tota mena de llenguatge. En realitat el sistema fonètic obeeix en tots els pobles a les mateixes lleys generals; les diferències que's constaten del un al altre resulten de circumstancies especials.³ Y lo que es més interessant, encara, es que'ls tipus de fonemes varien ben poch en els diferents pobles del món : Ab alguns dialectes romans y germànichs s'obté aproximadament tota la gama de les vocals y consonants existents en el món enter.⁴

Per axò s'imposa la necessitat de buscar com siguin formulables les lleys segons les quals són susceptibles d'operarse 'ls cambis lingüístichs. D'aquesta manera ja no 's determinarien lleys històriques, tals com les «lleys fonètiques» o les fórmules analògiques qu'omplenen els actuals tractats de lingüística, sinó lleys generals, no valedores per a un sol moment del desenrotllo de la llengua, sinó per a tots els temps; les quals lleys generals no seran limitades a una llengua dada, sinó que s'extendran a totes les llengües.⁵ Axò vol dir, donchs, que traspassaran els límits de les famílies lingüístiques convencionals y s'aplicaran a l'humanitat entera.⁶

6. Anèm, donchs, a provar d'establir fets concrets tendint a la fixació d'aquelles lleys. No pretenim aduir y comentar, sota una desitjada visió d'unitat, tots y cada un dels casos nombrosíssims de la fonètica històrica y sí, únicament, alguns dels més sortints y generalisats. Y, al ferho, dexèm de moment a part la qüestió de si 'ls cambis fonètics isolats són la resultat d'un cambi en el to del parlar global (*des ganzen Sprechtones*), y estan íntimament lligats ab tots els altres cambis fonètics de la mateixa època;⁷ de si 'ls cambis no s'inicien en el fonema,

1. J. VENDRYES, *Le langage. Introduction linguistique à l'histoire* (París, 1921), pàg. 274.

2. F. N. FINK, *Die Sprachstämme des Erdkreises* (Leipzig, 1909). — Vid., també, V. HENRY, *Antinomies linguistiques* (París, 1896), pàg. 5.

3. J. VENDRYES, *loc. cit.*

4. A. DAUZAT, *La Philosophie du Langage* (París, 1912), pàg. 207.

5. A. MEILLET, *loc. cit.*, pàg. II.

6. A. MEILLET, *loc. cit.*, pàg. 13. — V., també, F. DE SAUSSURE, *Cours de linguistique générale* (Lausanne, 1916), pàg. 20.

7. Cf. R. MERINGER, *Indogermanische Sprachwissenschaft* (Leipzig, 1903), pàg. 40. — H. PAUL, *Prinzipien der Sprachgeschichte* (Halle, 1909), pàg. 57. — A. MEILLET, *Linguistique historique et linguistique générale* (París, 1921), pàg. II. — J. VENDRYES, *Le langage* (París, 1921), pàg. 62.

sinó en la modulació.¹ El fet es que sigui l'impuls inicial de la mutació i que's vulgui, les recerques per a l'aclariment s'hauran de basar en l'analogia experiencial de les modificacions que s'operen en els idiomes actuals,² y, afegirèm encara nosaltres, en les exploracions detingudes psico-fisiològiques dels subjectes que parlen els dits idiomes en estat de normalitat y d'anormalitat glòssica.³

II

7. Al bell començament del nostre treball cal fer constar que, al parlar dels fonemes, ja siguin vocàlichs, ja consonàntichs, sempre que no fem indicacions expresses, ens referim a matisos generals y comuns a tots els idiomes. Així, en el domini consonàntich, p. ex., al parlar de *p* entendrèm un fonema de caràcter bilabial sord, sense prejutjar res de la qüestió de la seva intensitat articulatória, ni de la seva manera d'articulació possible (major o menor predomini d'un llavi sobre l'altre), ni de l'avançament més o menys pronunciat dels llavis, etc. En el domini vocàlich, p. ex. al parlar de la *i*, entendrèm una vocal anterior extrema, sense prejutjar res de la seva acuitat, ni del seu timbre, ni de la seva quantitat, ni de la tensió de la llengua en l'acte de la seva producció, etc. Y així, anàlogament, de tots els altres fonemes. Perquè, essent qüestions d'ordre lingüístich general les que'ns ocupen, resultaria impossible y utòpich el voler pendre, com a punts de partida, fonemes fixes y ben determinats en el parlar humà quan són difícils d'establir, inclús tractantse de modalitats individuals y concretes.

8. Recordèm qu'es un fet demostrat que les consonants no posseexen una articulació precisa y definitiva en la regió intrabucal, y molt menys encara en lo que concerneix als moviments d'obertura o tancament labio-mandibulars. Per axò's parla correntment de zones d'articulació (no de punts!) y de moviments concomitants d'acort ab el caràcter de la vocal vehina, generalment, la que segueix a la consonant. Quant a les vocals, ja es admès arrèu que, siguin les de la llengua o dialecte que's vulgui, no poden ésser considerades més que com a una selecció

1. R. MERINGER, *loc. cit.*

2. R. MERINGER, *loc. cit.*

3. Vid. P. BARNILS, *Derivaciones de la fonética normal en la patología* (volum d'homenatge a Adolfo Bonilla y Sanmartín, Madrid, 1925).

arbitraria de possibilitats innúmeres,¹ *est enim aperturæ mensura, instar quantitatis continuæ, divisibilis in infinitum.*² Passèm totes aquestes consideracions a la fonètica històrica, y d'unes etapes tan reculades en la vida de l'humanitat, y veurèm com, malgrat totes les nostres reserves, l'observació que fem introductoria no pot ser més justificada. Recordèm que'ls fonemes, anant de boca en boca, diferentment del que ocorre ab el lèxich, la morfologia y la sintaxis, may són tramesos de la mateixa manera que són rebuts.³

9. Una lleugera mirada observadora a la fonètica històrica de qualsevol de les llengües indogermàniques, y, per consegüent, també, novo-llatines, ens revela la persistència vital, imperturbable, sense cap lley de modificació, de determinats fonemes en totes y cada una d'elles.

Axí, p. ex., la gramàtica del antich alt alemany⁴ constata les següents regles:

La R germ.-gòt. s'ha conservat, en general, en tota mena de posicions : *rēht* (gòt. *rahts*), *bēran* (gòt. *baivan*). Segueixen després excepcions y casos especials.⁵

*La L germ.-gòt. persevera tal qual : *lēren* (gòt. *laisjan*), *filu* (gòt. *filu*), *haltan* (gòt. *haldan*). Segueixen unes brevíssimes observacions anàlogues a les del cas anterior.⁶

La M germ.-gòt. persisteix en posició inicial y al interior de mot : *mih* (gòt. *mik*), *gomo* (gòt. *guma*), *quēman* (gòt. *qiman*). Segueixen observacions del caràcter de les ja assenyalades.⁷

La N germ.-gòt. se conserva sense modificacions essencials: *nēman* (gòt. *niman*), *hano* (gòt. *hana*). Y, a seguit, les observacions corresponents.⁸

10. Prenèm ara una de les llengües novo-llatines, p. ex. la que tenim més acostada, la catalana y trobarem constatacions

1. Vid., per exemple, E. SIEVERS, *Grundzüge der Phonetik* (Leipzig, 1893), cap. XIX. — W. FERRETT, *Some questions of phonetic theory* (Cambridge, 1919), t. I, pàg. 38.

2. JOHN WALLIS, *Tractatus grammatico-physicus. De loquelæ* (Oxford, 1653), cit. per W. FERRET, *loc. cit.*, pàg. 39.

3. Cf. H. PAUL, *Prinzipien der Sprachgeschichte* (Halle, 1909), pàg. 47.

4. V., entre altres, W. BRAUNE, *Althochdeutsche Grammatik* (Halle, 1911).

5. W. BRAUNE, *loc. cit.*, pàg. 100.

6. W. BRAUNE, *loc. cit.*, pàg. 102.

7. V., p. ex., R. MERINGER, *Indogermanische Sprachwissenschaft* (Leipzig, 1903), pàg. 84.

8. W. BRAUNE, *Althochdeutsche Grammatik* (Halle, 1911), pàg. 85.

anàlogues. Axí trobem per a R : *riu* (llat. RIVUM), *fira* (llat. FF-
RIA); per a la L (comp., però, § 58) : *cel* (llat. COELUM), *fil* (llat. FI-
LUM); per a la M : *meu* (llat. MEUM), *home* (llat. HOMINEM); per
a la N : *net* (llat. NITIDUM), *fona* (llat. FUNDA), etc.

II. Conclusió general, donchs:

La R, L, M, N germ.-gòt. se conserven en el vell alt alemany.

La R, L, M, N llat. se conserven en català.

En una y altra llengua són, donchs, les consonants líquides y nasals les que persisteixen a través dels segles. Axò, se'ns dirà, no es cap novetat. Perfectament! Confessèm, però, que a nosaltres no se'ns havia presentat may, encara, una tal regla formulada, que, de moment, ja es prou interessant y suggestiva. Y ho es més, encara, si tenim en compte qu'aquesta mateixa constatació de síntesi es atribuïble y 's repeteix cançonerament en tots y cada un dels idiomes de la gran família aria. No hi havíem caygut abans?

12. Fixèmnoshi que val la pena:

La M idg. compareix per tot arrèu com a *m*¹ : idg. *MER 'morir', sansc. *mṛti-* 'mort', gr. βροτός 'mortal' (<*μ-(β)-ροτος), llat. *mors*. — Idg. *VEM 'llençar', sansc. *vámāmi* 'llença', gr. ἐμέω, llat. *vomo*, lit. *vemalai* 'llençat'. — Idg. *GHEI-MN 'neu, hivern', sansc. *hémān-* 'hivern', gr. χειμα 'cop de pluja', χειμών 'hivern', lit. *zēma*, vell búlg. *zima*.

La N idg. compareix per tot arrèu com a *n* : Idg. *NÉVOS 'nou', sansc. *návas*, gr. νέος, llat. *novos* (<*nevos), gòt. *niujis*, lit. *naūjas*, vell búlg. *novŭ*. — Idg. nom. sg. *ĒNER 'home', sansc. *ná*, gr. ἀνήρ. — Idg. *GNO 'saber, conèixer', sansc. *ñā*, gr. γι-γνώ-σκω, llat. *gnōsco*, vell búlg. *znati*.²

La R idg. compareix per tot arrèu com a *r* : Idg. *REUDH 'ser vermell', sansc. *rudhirá-* 'vermell', gr. ἐρυθρός, llat. *ruber*, vell búlg. *rŭdrŭ*, gòt. *raúθs*. — Idg. *DHVR 'porta', sansc. *dvár-*, *dŭr-*, gr. θύρα, llat. *forēs*, lit. *dŭrys*, vell búlg. *dvŭrŭ*.¹

La L idg. : Idg. *LEIQ 'deixar', gr. λείπω, llat. *linquo*, gòt. *leihva* 'deixa', lit. *lėku*, vell búlg. *otŭ-lėkŭ*. — Idg. *VÉLQO 'jo arrenco', gr. ἔλω, lit. *velkŭ*, vell búlg. *vleka*.²

Ab tota intenció havèm dextat, en l'aducció de les regles formulades, els casos especials que s'anoten en les observacions assenyalades per a cada cas, axí com tampoch havèm fet esment

1. W. BRAUNE, *loc. cit.*, pàg. 86.

2. W. BRAUNE, *loc. cit.*, pàg. 87.

dels matisos de palatalisació de les dites consonants líquides y nasals, ni del llur caràcter de «sonants»,¹ per ço com en res alteren el sentit generalisador de la regla establerta.

13. El mateix fenomen de conservació's registra arrèu en el camp de derivació ulterior del indogermànich, en les llengües novo-llatines:²

llat. RIPA > rum. *ripă*; ret.-rom. *riva*; fr. *rive*; prov., esp., port. *riba*.

llat. LEGE > rum. *lege*; it. *legge*; ret.-rom., prov., port. *lei*; fr. *loi*; esp. *ley*.

llat. HOMO, HOMINEM > rum. *om*; it. *uomo*; ret.-rom. *om*, *um*; fr. *homme*; prov. *homne*; esp. *hombre*; port. *homem*.

llat. NOVA > rum. *noia*; it. *nuova*; ret.-rom., prov., port. *nova*; fr. *neuve*; esp. *nueva*.

14. Axí, donchs, afinant més lluny les constatacions anotades, no hi ha cap rahó que s'oposi a formular la següent lley fonètica:

La L, R, M, N idg. se conserven en totes les llengües novo-llatines³ y, per consegüent, també en català cenyintnos al nostre domini lingüístich.

Axò tampoch es encara una novetat, se'ns objectarà. Car si la filologia havia ja establert que les consonants líquides y nasals del indogermànich comparexien per tot arrèu com a tals (per consegüent, també en llatí), y les llengües romàniques (y ab elles el català) són evolucionades del llatí, y, per a aquestes llengües romàniques, la filologia havia axí mateix fixat la regla, la conclusió formulada més amunt es d'una redundancia aparatosa. Tal vegada's pugui sostenir axí (vegèu, però, § 11), segons com se miri. Y nosaltres potser ho reconexeriem també axí si no féssim altra cosa que constatar lo fet. Però, ultra constatarlo, tractèm de ferlo servir de punt de partida per esbrinarne les causes, o, quan menys, per temptarne una explicació.

15. Perquè la vitalitat admirable dels fonemes, que són precisament els que donen l'impressió de menys estables, sedueix

1. W. BRAUNE, *loc. cit.*, pàgs. 84 ss.

2. Cf., p. ex., A. ZAUNER, *Romanische Sprachwissenschaft* (Leipzig, 1905), t. I, pàgs. 87 ss.

3. Cal fer observar, encara, que fins en els trasplantaments de medi ambient les paraules seguexen conservant les consonants de procedencia, segons se pot veure en els exemples aclarits per R. BLANCHARD, *La mimophonie. Son rôle dans la formation des langues* (Paris, 1914).

y captiva. Y si tothom, mestres y candidats, com obehint a la matexa consigna, no han fet sinó repetir y corroborar les lleys aludides en monografies y en treballs de conjunt, ningú, en cambi, per lo qu'hi sabèm, s'ha preocupat d'aclarir el misteriós (!) fenomen. Nosaltres ens inclinèm a creure sincèrament que la persistència fins avuy en dia de les consonants indogermàniques R, L, M, N a través de tots els cataclismes y marejades de pobles, y barreges y traüts ètnichs y socials durant tants y tants segles, pot trobar una explicació immediata y plausible en el caràcter essencialment vocàlich de les dites consonants.¹ La qual cosa sembla portar, com a deducció, que'ls sons neta-ment vocàlichs se manifestaran tant, o més fermes encara, en la seva persistència històrica (v. §§ 50-55).

III

16. La fonètica fisiològica, ni la matexa fisiologia dels orgues de la paraula, que tant s'han il·lustrat mútuament y's poden prometre més encara d'una atinada col·laboració,² no han pogut fins ara aportar fets seleccionats y garantits que'ns servixin d'apoy per determinar ab precisió l caràcter vocàlich de les consonants líquides y nasals.

Es cert que d'elles, com de les altres consonants, ne conexèm bé, en general, el punt y'l modo d'articulació, y sabèm si són de modalitat sorda o sonora,³ però ja no estèm ni de molt tan enterats d'altres qüestions interessants, com són, p. ex., la concernent a la línia de perfil de la llengua,⁴ y, en termes generals, la que, ab expressió feliç, H. Marichelle ha batejat ab el nom de les «quatre dimensions» del fonema.⁵

1. V. ja P. BARNILS, *Consonants persistents i consonants evolutives* (en el *Bulletí de Dialectologia Catalana*, Barcelona, 1921; pàg. 91), y més fonamentat en *De la preponderància de les vocals tòniques en l'evolució fonètica* (en el volum d'homenatge a R. Menéndez y Pidal, Madrid).

2. Comp. F. DE SAUSSURE, *Cours de linguistique générale* (Lausanne, 1916), pàg. 21, al parlar de la relació entre la lingüística y la fisiologia dels sons.

3. En qualsevol dels tractats corrents de fonètica hi trobarem determinats aquells moments per a cada fonema. Vegèu, p. ex.: T. NAVARRO, *Manual de pronunciació espanyola* (Madrid, 1918); J. ARTEAGA, *Textes catalans avec leur transcription phonétique* (Barcelona, 1915); P. BARNILS, *La Paraula* (Barcelona, 1920); Kr. NYROP, *Manuel phonétique du français parlé* (Paris, 1902), etc.

4. V., però, una aportació dels procediments especials per a obtenirlo (J. CHLUMSKY, *Revue de Phonétique*, París, 1913; pàgs. 167 ss.).

5. Cf. el llibre fortament estimulant de W. PERRETT, *Some questions of phonetic theory*, I (Cambridge, 1919).

17. Ab tot, segons la nostra manera de veure 'l problema, ha d'entrar també, aquí, en compte, un factor principalíssim, bàsic per a una deguda classificació : la glotis. El qual factor tampoch conexèm pas prou bé encara, almenys en el seu funcionament directe d'emissió fònica.¹

Si fullegèm qualsevol dels tractats de fonètica fisiològica redactats per autors entesos en medicina, en lingüística, per qui sigui dintre d'aquell camp, no trobarèm sinó indicades unes poques posicions de la glotis intervinents en l'acte de la fonació y en l'economia general del individu. Les quals posicions se reduexen:

1) Posició de les cordes vocals, separades (mancaça de producció fònica).

2) Posició de les cordes vocals, acostades (estat de producció fònica).

Entre aquestes dues posicions de caràcter general, diguemne extremes sota 'l punt de vista fonatori, els autors aludits registren, ultra les corresponents a l'inspiració més o menys profunda, una relativa varietat que s'ofereix en la producció de la veu cantada.²

18. Per lo que concerneix a la veu parlada, no trobèm correntment assenyalades sinó tres posicions de les cordes vocals com a màxim:

1) Posició tensa de contacte per a la producció d'un sò grave.

2) Posició tensa de contacte per a la producció d'un sò agut.

3) Posició intermediària entre aquestes dues (frotament en compte de vibració).³

1. Citèm únicament a títol de novetat subversiva, fentne, però, cas omís per als efectes del present estudi, la teoria de la producció de la veu fóra de les cordes vocals, exposada per Ern. G. WHITE en el seu llibre: *The voice beautiful in speech and song* (London, 1918), y consignèm, encara, a títol de novetat relacionada ab el dit llibre, aquesta nota telegràfica de la premsa diària del 10 de febrer d'aquest any 1925 : «En la Academia de Ciencias de París el doctor Darsonval ha hecho un análisis del estudio de Prossard sobre la génesis de la voz humana. Sosticne éste, fundándose en experiencias realizadas por el prof. Moure, de Burdeos, en operaciones practicadas en heridos de la guerra, que las cuerdas vocales inferiores y las superiores pueden ser extirpadas sin que por esto el paciente pierda la facultad de hablar.»

2. V., p. ex., Dr. A. MUSEHOLD, *Allgemeine Akustik und Mechanik des menschlichen Stimmorgans* (Berlin, 1913), taules; Dr. R. BOTBY, *Higiene, desarrollo y conservación de la voz* (Barcelona, 1914), pàgs. 39, 44, 212, 213, etc.; Dr. F. BARBERÁ, *Fisiología e higiene de la voz* (Valencia, 1897), pàg. 80, y d'altres.

3. Vègis, p. ex., Kr. NYROP, *Manuel phonétique du français parlé* (Paris, 1902), pàg. 5; L. SÜTTERLIN, *Die Lehre von der Lautbildung* (Leip-

Es a dir que, segons axò, existirien tot el més dues posicions de les cordes vocals en l'acte de la fonació parlada.

19. Però, nosaltres no sabèm pas resignarnoshi, y creyèm que les dites posicions són més numeroses. Han de tenir molts altres moments o fases d'actuació en el parlar. Ab ocasió del desè. Congrès Internacional d'Otologia celebrat a París en juliol de 1922. exposavem ja aquestes inquietuts nostres.¹

Car, bé qu'en una concisa expressió de síntesi la «consonant, es el predomini del orifici de diferenciació sobre l'orifici de producció y la vocal es el fenomen invers»,² el problema, al nostre modo de veure, no's presenta pas ab precisió. Lo mateix pot dirse de les observacions corrents de caràcter general y concernents a la diferent acuitat y força de la columna sonora, segons siguin les vocals emeses.

Per a aquestes ja s'admet que l'actuació o, millor dit, la posició de les cordes vocals ha d'ésser diferent per a cada una. Però, y axò es encara més interessant per a nosaltres, com actuen les cordes vocals en la producció de les consonants?

Si parlèm de predomini d'un orifici sobre un altre, sembla evident qu'aquest predomini pugui oferir matisos y gradacions. Malgrat tot, sembla resultar una afirmació vaga axí que's tracta dels sons consonàntichs. La laringoscopia, tal com avuy's practica, no permet una verificació objectiva del cas assenyalat, posat que les seves manipulacions suposen sempre una alteració del tubus addicional, la qual alteració impossibilita'l control desitjat.³

20. Però si en aquest sentit la laringoscopia 'ns falla, no subministrantnos les dades que reclamariem d'ella, hi ha les aportacions de control funcional, fornides pels aparells inscripcionadors que, «quan l'ull no pot veure, ni l'orella sentir ni'l tacte verificar, són com nous sentits d'una precisió esclatant, car

...zig, 1908), pàg. 17; Dr. H. GUTZMANN, *Stimmbildung und Stimmpflege* (Wiesbaden, 1912), pàg. 35; D. JONES, *The pronunciation of English* y *Phonetics ii. Phonetic Transcriptions* (Cambridge, 1912), pàg. 4, y d'altres.

1. P. BARNILS, *A propos des diverses positions des cordes vocales*, pàgs. 23 ss. dels *Rapports présentés au Xème Congrès International d'Otologie (École des sourds-muets)*, editats per la Comissió de Cultura del Excm. Ajuntament de Barcelona (1922).

2. H. MARICHELLE, *La parole d'après le tracé du phonographe* (París, 1897), pàg. 77.

3. P. BARNILS, *A propos des diverses positions des cordes vocales* (*loc. cit.*, pàgs. 24 ss.).

penetren l'íntima funció dels orgues hont la vida sembla traduirse per una incessant mobilitat.»¹

Y aquesta incessant mobilitat se pot observar correntment en els gráfichs dels aparells, en les seccions corresponents, no solament a les vocals, sinó, també, a les consonants sonores.² Y no tan sols mobilitat, sinó diferencia. La qual cosa es encara més important. Y encara una diferencia afectant a l'ensemps a la quantitat, a l'acuitat, a l'intensitat y al timbre. Les conseqüències qu'axò representà per a la qüestió de la posició de les cordes vocals no poden ser, al nostre entendre, més interessants.

21. D'altra banda, y cenyintnos al cas concret de les consonants líquides y nasals, l'examen dels traçats ens manifesta, dintre llur variabilitat individual, una semblança, un cert ayre de familia que podriem dir, ab els traçats de les vocals. Y axò es lo qu'explica la dificultat notada pels experimentalistes al tractar de delimitar bé, per als efectes del estudi, el punt inicial y d'acabament d'aquells sons dintre la paraula, per raport ab la vocal o vocals vehines.

22. El caràcter sensiblement vocàlich de L, R, M, N es testimoniàt encara pel fet de poder aquestes consonants formar sílaba. Y axò, no sols esporàdicament en els idiomes actuals,³ sinó principalíssimament ja en les èpoques més reculades de l'història. Els capítols expressos qu'en aquest sentit dediquen els germanistes a les «líquides com a sonants» ens ho manifesten d'una manera ben explícita.⁴

Idg. *bhrtis, sansc. bhrtis, llat. fors, gòt. gabairþs. — Idg. *pētr-su, sansc. pītrshu, gr. πατράσι, gòt. fadrum. — Idg. *vlqos, sansc. vrka-, gr. λύκος, llat. lupus, gòt. vulfs, lit. vilkas. — Idg. *plnós, sansc. pīpnmás, gr. ἑμ-πίμ-πλα-μεν, gòt. fulls, lit. pilnas. — Idg. *kmtóm, sansc. çatám, gr. ἑκατόν, llat. centum, gòt. hund, lit. szimtas. — Idg. *gm-ti, sansc. gáti-s, gr. βίασις, llat. in-vent-io, gòt. gaqumþi. — Idg. *mn-tó-, sansc. matá, llat. com-mentus, gòt. munda-, lit. min̄tas. — Idg. *in-ni-, sansc. tanú, llat. tenuis.

1. MAREY, *La méthode graphique*, pàg. 108, cit. per A. DAUZAT, *La philosophie du Langage* (Paris, 1912), pàg. 233.

2. Consultis, p. ex., els gráfichs d'una estrofa de Mn. Cinto Verdager comentats per P. BARNILS en *Estudis Fonètics*, I (Barcelona, 1917).

3. Cf. O. JESPERSEN, *Lehrbuch der Phonetik* (Leipzig, 1904), pàgines 189 ss.

4. R. MERINGER, *Indogermanische Sprachwissenschaft* (Leipzig, 1903), pàgs. 85 ss.

23. La cosa, a primer cop d'ull, no's presenta tan clara per a les consonants sordes. Se pot inquirir si, durant l'implosió y l'oclusió de les plosives sordes pures, la glotis resta oberta o tancada. La qüestió no's pot evidentment resoldre si no es per mitjà del experiment.¹

Segons Rosapelly, qui ho va intentar per mitjà del laringoscopi, la glotis estaria oberta.² Però, d'altres investigadors qu'han emprat procediments anàlechs, sostenen que, en aquell cas, la glotis resta tancada y qu'es una elevació de la larinx la que condiona una compressió del ayre darrera l'obstacle format pels orgues articuladors.³

Es molt possible, comenta Roudet,⁴ que l'oclusiva sorda's pugui produir indiferentment ab la glotis oberta o tancada. En efecte, no es pas axò l'essencial en la formació d'aquesta mena d'oclusives. Llur propi caràcter depèn principalment del moment precís en que comencen les vibracions laringals. Poch importa, segueix dient,⁵ si, abans d'axò, la glotis es oberta o tancada.

24. Nosaltres creyèm, però, qu'importa molt, per ço com de la situació de la glotis, també en el cas de les oclusives sordes, en depèn l'explicació de bon nombre de fenomens de la lingüística normal y patològica. Y, posats a opinar en aquest punt, acceptèm les constatacions de Rosapelly,⁶ les quals constatacions s'acorden perfectament ab les dades orientadores de la fonètica evolutiva (comp. §§ 39-42) y ab el principi del predomini dels orificis.

Car, si les vocals oferexen la màxima obertura bucal per contraposició a la mínima obertura glòtica, les consonants plosives sordes, pel seu caràcter de tals, han de presentar forçosament invertits aquells dos termes. L'aparent immobilitat de la línia dels traçats de laboratori s'ha d'interpretar, donchs, com a reflexe d'un estat de separació ben sensible de les cordes vocals.

25. Ab tot axò, aclarim únicament y reforcèm amb les dades del estudi experimental, que les consonants líquides y nasals tenen

1. L. ROUDET, *Éléments de Phonétique Générale* (Paris, 1910), pàg. 145.

2. *Mémoires de la Société de Linguistique* (Paris, 1896).

3. ZÜNDT-BURGUET, *Archives internationales de Laryngologie* (1903); SEYDEL, *Experimentelle Versuche über die labialen Verschlusslaute* (Breslau, 1908).

4. *Éléments de Phonétique Générale*, pàg. 145.

5. L. ROUDET, *loc. cit.*

6. *Loc. cit.*

un caràcter netament vocàlich, no qu'aquest caràcter expliqui 'l fet interessant de la llur conservació a través dels segles. Si, posats aquí, admetèm que les consonants L, R, M, N que tenen caràcter vocàlich, se conserven per aquesta sola rahó, podem afirmar axí mateix que si 's conserven es per rahó de llur caràcter simultàniament consonàntich.

Però, les coses se presenten tot al revés : Precisament el caràcter consonàntich dels fonemes en general es la rahó qu'explica el fenomen de la seva mutació o no persistència.

26. Y avençantnos a l'exposició demostrativa del cas, afirmèm que la mutació, l'evolució o els cambis fonètics, com se vulgui dir, estan en rahó directa del caràcter consonàntich dels matexos, es a dir que com més accentuat presenta un fonema el seu caràcter de consonant, més accentuats són els seus cambis evolutius en el decurs de l'història.

No'ns aventurariem pas, donchs, a subscriure, sense més ni més, l'afirmació de que «no hi ha caràcters immutables; que la permanència es un efecte del atzar, y que si un caràcter se manté en el temps, pot també desaparèixer ab el temps».¹

IV

27. Acabèm de dir, com a resultat de l'exposició sobre la persistència de les consonants líquides y nasals, que les consonants haurien evolucionat tant més com més allunyades s'haguessin trobat o 's trobessin de les vocals. Es a dir : com més marcat el caràcter consonàntich de les consonants, més alteració evolutiva. Axò es lo qu'anèm a fonamentar en esbós en aquest capítol.

Cal, però, abans aclarir ço que entenèm, y en estricta doctrina de fonètica fisiològica s'ha d'entendre, per «caràcter consonàntich de les consonants». Car sembla que del moment que un fonema es admès com a consonant, no siguin prou justificades les apreciacions de diferenciació qu'afectin a llur caràcter de tals fonemes. Per bé que, a tot concedir, concedirèm, si 's vol, que les aludides apreciacions de diferenciació afecten a modalitats o gradacions del dit caràcter comú dels fonemes consonàntichs.

1. F. DE SAUSSURE, *Cours de linguistique générale* (Lausanne, 1916), pàg. 323.

28. Y aquí topem ab un inconvenient qu'ofereix, segons com es mira, una certa extranyesa : No posehim una definició precisa, inatacable de ço que cal entendre per vocals y per consonants, bé que com ja anotava 'l nostre malaguanyat y eximí mestre l'abbé Rousselot,¹ tots ens entenem perfectament al parlar de les unes o de les altres. Y axò, en la pràctica, ja basta. Y bastaria, també, aquí si no's tractés d'escatir un afinament de qüestions y una precisió de modalitats que freguen a l'entranya de problemes importantíssims.

Volent, ab tot, determinar bé la nostra posició científica en aquest punt, acceptem com a elements de definició de les vocals y de les consonants el fet del esforçament muscular menor o major requerit per a la llur producció. El qual fet està, d'altra banda, plenament d'acord ab la complexa teoria de la sílaba sustentada pels representants de diferents escoles.² No cal dir qu'aquell fet del menor o major esforç no té aquí res que veure ab el principi del esforç ab que'ls lingüistes de la primera meytat del s. XIX volien explicar la transformació regular de determinats grups de sons.³

29. Al parlar del menor esforç muscular (*vocals*) podriem dir: esforç insensible dels orgues articuladors. Axí com, al parlar del major esforç muscular (*consonants*), podriem dir : esforç sensible dels dits orgues. El qual esforç està en rahó inversa de l'obertura qu'ofereix el tubus addicional en la producció dels fonemes. Axí:

a major obertura, esforç mínim;

a menor obertura, esforç màxim (v. § 28).

Ja no cal dir quins són els fonemes que corresponen a la darrera categoria : Són les consonants nomenades explosives o momentànies. Y, entre elles, les sordes:

p = obstrucció completa del tubus addicional (regió labial);

t = obstrucció completa del tubus addicional (regió post-dental);

k = obstrucció completa del tubus addicional (regió velar).

1. *Principes de Phonétique Expérimentale* (París, 1897-1908).

2. STORM, *Englische Philologie*, t. I, pàg. 91; O. JESPersen, *Lehrbuch der Phonetik*, cap. XIII; L. ROUDET, *Eléments de Phonétique Générale* (París, 1910), pàgs. 181 ss.

3. Vegem, entre altres, G. VON DER GABELENTZ, *Die Sprachwissenschaft* (Leipzig, 1901), pàg. 182; L. ROUDET, *Eléments de Phonétique générale* (París, 1910), pàg. 342; L. SÜTTERLIN, *Wesen und Werden der Sprache* (Leipzig, 1913), pàg. 34.

Es evident que, axí en esquema, l'anotació de les explosives *b, d, g* sonores:

b = obstrucció completa del tubus addicional (regió labial),
d = obstrucció completa del tubus addicional (regió post-dental),
g = obstrucció completa del tubus addicional (regió velar),

no s'aparta en res de l'anotació de *p, t, k*. Però, la diferencia de caràcter fònic que les distingeix dintre del grup, fa comprendre perquè siguin les sordes *p, t, k*, y no les sonores *b, d, g*, les qu'hagin de figurar en el darrer terme (o en el primer, segons com un se situï!) dintre la categoria dels fonemes produïts ab el màxim d'esforç dels orgues articuladors.

30. Si les vocals, y ab elles les consonants líquides y nasals, estan situades al extrem de l'altra categoria, la dels fonemes produïts ab el mínim d'esforç, y en aquest fet cercavem l'explicació de llur persistència, tindrem, donchs, que la sort del grup constituït per *p, t, k* s'haurà d'explicar pel fet de trobarse sumament distanciat d'aquella categoria vocàlica. Aquest nostre punt de vista difereix, donchs, essencialment del qu'han apuntat alguns lingüistes, segons els quals determinats cambis fonètics s'explicarien per un fet d'instabilitat inherent al fonema inicial a causa de tenir una fase d'articulació difícil o mancar d'un punt d'apoy relativament sòlit.¹

Observem ara quina ha sigut aquella sort dintre l'història.

* * *

31. Prenem, com en el cap. II, § 9, la gramàtica històrica del vell alt alemany y constatarem, ja de moment, l'important fenomen de la segona mutació consonàntica (*hochdeutsche Lautverschiebung*) per ço que concerneix a les plosives sordes germàniques² *p, t, k*, que tornen, respectivament:³

ff, zz, hh darrera de vocal;

f, z, h en posició final;

pf, tz, kh en posició inicial y al interior darrera de consonant.

1. Vid. A. MEILLET, *Linguistique historique et linguistique générale* (Paris, 1921), pàgs. 54 ss.

2. El fet de procedir aquestes consonants germàniques *p, t, k* de les corresponents indogermàniques *b, d, g* representa evidentment un obstacle seriós a la teoria de l'unitat en la fonètica evolutiva que tractem d'esbossar. Vegem, però, les observacions del § 35.

3. W. BRAUNE, *Althochdeutsche Grammatik* (Halle, 1911), pàgs. 74 ss.

Exemples : ant. s. *oþan*, vell alt al. *offan* 'obert'; ant. s. *slápan*, vell alt al. *sláffan* 'dormir'; ant. s. *étan* (gòt. *itan*), vell alt al. *ëzzan* 'menjar'; ant. s. *lâtan*, vell alt al. *lâzzan* 'deixar'; ant. s. *makhôn*, vell alt al. *makhôn* 'fer'; ant. s. *iékan*, vell alt al. *zeihhan* 'senyal'; ant. s. *plégan*, vell alt al. *pflegen*; ant. s. *penning*, *pfennig*; ant. s. *hélpan*, *helfen*; ant. s. *tiohan* (gòt. *tiuhan*), vell alt al. *ziohan*; ant. s. *hërta*, vell alt al. *hërza*; ant. s. *holt*, vell alt al. *holz*; ant. s. *korn*, *khorn*; *vecken*, *wec-chan*.

32. Aquest es, sumaríssimament anotat, el resultat de l'evolució de *p*, *t*, *k* en el vell alt alemany, dexant d'entrar en detalls sobre la major o menor extensió geogràfica dels dits cambis.¹

Aquestes modificacions tan sensibles de les consonants explosives sordes ja són d'elles matexes prou interessants y posen encara més de relleu 'l fet de la persistència de L, R, M, N formant un contrast viu y innegable. Quant als reflexes evolutius *ff*, *f* < P; *zz*, *z*, *tz* < T; *hh*, *h*, *kh* < K que sota 'l punt de vista de la fonètica romanística podrien suscitar, si no dubtes, quan menys qüestions d'aclariment difícil, inexplicables, ens remetèm més endavant (§ 38-42).

33. Es cert que l'indo-germànich no'ns ofereix un estat lingüístich de coses tan marcat y regularisat com el vell alt alemany. Aquell estat se'ns presenta, en línies generals, axí:

La *r* idg. apareix en gran part conservada, en el germ. com a *φ* o *β* i darrera de *s* com a *þ*²

sansc.	gr.	llat.	gòt.	lit.	vell búlg.
<i>φ</i>	<i>π</i>	<i>φ</i>	<i>θ</i>	<i>φ</i>	<i>φ</i>

Dels exemples aduhits per Meringer, però, no n'hi ha cap ahont la consonant estigui en posició intervocàlica. Quant a la *r*, trobèm que dóna³

sansc.	gr.	llat.	germ.	lit.	vell búlg.
<i>t</i>	<i>π</i>	<i>t</i>	<i>θ</i>	<i>t</i>	<i>t</i>

ab aquests dos exemples de -T- : *PÉTŌ 'vola', sansc. *patāmi*, gr. *πέτομαι*, llat. *peto* 'demano'; *impetus* 'atac'; *KLUTŌ-S 'celebre'; sansc. *grūtá-*, gr. *κλυτός*.

1. Cf. W. BRAUNE, *loc. cit.*, pàgs. 106 ss.

2. R. MERINGER, *Indogermanische Sprachwissenschaft*, pàg. 91.

3. R. MERINGER, *loc. cit.*, pàg. 92.

Y una cosa molt semblant a T trobèem per la K (la no labialisada!) que torna

sansc.	gr.	llat.	germ.	lit.
k	x	c	χ, γ	k̄

sense exemples de la consonant entre vocals.¹

34. La precedent exposició contradiu, si's vol, el fet que apuntavem anteriorment y neutralisa en apariència tota la força de les nostres conjectures. Dexant de banda'l que nosaltres no pretenim que l'evolució de determinats fonemes hagi hagut de realitzar-se d'una manera total y forçosa, en una època més o menys reculada,² o s'hagi de realisar o dexar de realisar encara en una de futura, creyèm que l'establiment del indo-germànich, d'altíssim valor positiu, fruyt d'un treball ímprobe d'investigació y d'estudi, reposa únicament sobre la base d'explicar fenomens y lleys conegudes que, per ésser enteses, reclamen la preexistència hipotètica de determinades formes y modalitats fonètiques.

Ab tot, la lley fonètica coneguda ab el nom de lley de Werner,³ destría ja com a procedents de P, T, K els reflexes /, θ (ð); χ (h) en els casos de posició inicial y quan la vocal immedíata precedent tenia caràcter de tònica (gòt. *taihun* 'deu', sansc. *daça*, llat. *decem*, però gòt. *jugga-*, sansc. *yuvaca* 'jovenet', llat. *juven-cus*; gòt. *broðar* 'germà', sansc. *bhrātā*, però gòt. *ǰadar*, sansc. *pitā*). Y axò vol dir que la persistència de les plosives indo-germàniques no es cosa tan absoluta com a primera vista's podria creure. El fet d'un cambi vers les «spirants sordes» se manifesta ben determinat, encara que no generalisat en tos els casos.

35. Més curiós encara, y axò sí qu'en la nostra posició davant del problema'ns costa ferm d'entendre, es la procedència de les consonants *p*, *t*, *k* del vell alt alemany. Les quals consonants són donades com a derivacions fonètiques regulars

1. R. MERINGER, *loc. cit.*, pàg. 94.

2. Conexedors de l'història que tenen les lleys fonètiques dintre la filologia, axí com de les polèmiques sostingudes arran d'aquelles lleys (cf. WECHSSLER, *Giebt es Lautgesetze?* [Halle, 1900], y J. VENDRYES, *Le langage*, pàg. 50), no voldriem pas caure aquí de ple' com a víctimes del dogmatisme, més que més tractantse únicament d'una somera temptativa d'assaig per tal d'orientarnos vers la recerca d'una lley fonètica (!!) tan pregona com ha d'ésser la que's vincula ab l'unitat del llenguatge.

3. Vegèu *Zeitschrift für germanische Philologie*, t. XXIII, pàgs. 97 ss.

de les corresponents indo-germàniques B, D, G y explicades pel fenomen de la primera mutació consonàntica:

ἀγρός, llat. *ager*, gòt. *akrs* 'camp'; sansc. *sad*, llat. *sedere*, gòt. *sitan* 'seure'; llat. *labi*, vell búlg. *slabŭ* 'son', gòt. *slepan* 'dormir'.

Es qu'a les consonants indo-germàniques indicades per B, D, G hi corresponia un moviment parlat de coordinació fònico-articularia real, tal com habitualment interpretem avuy aquests signes? Es que, al establirlos, no s'ha caygut del costat de la «lletra» més que del «fonema» representat (comp. §§ 7, 8, 16)? No'ns creyem prou documentats per aclarir els nostres dubtes y decidir les nostres reserves.

36. Si tancant aquest breu parèntesi desorientador ens fixem en les llengües novo-llatines, trobem que:

la P intervocàlica dóna 'ls reflexes *p, b, v*
 la T intervocàlica dóna 'ls reflexes *t, d*
 la K intervocàlica dóna 'ls reflexes *k, g, y, i*

distribuïts axí:

	ret. rom.	fr.	prov.	esp.	port.
RIPA >	<i>riva</i>	<i>rive</i>	<i>riba</i>	<i>riba</i>	<i>riba</i>

	rum.	it.	esp.	port.
CAPUT >	<i>cap</i>	<i>capo</i>	<i>cabo</i>	<i>cabo</i>

	ret. rom.	fr.	prov.	esp.	port.
SETA >	<i>seida</i>	<i>soie</i>	<i>seda</i>	<i>seda</i>	<i>seda</i>

	rum.	it.
SITE >	<i>sete</i>	<i>sete</i>

	ret. rom.	fr.	prov.	esp.	port.
PACAT >	<i>paya</i>	<i>paie</i>	<i>paga</i>	<i>paga</i>	<i>paga</i>

	rum.	it.	esp.	port.
FOCU >	<i>loc</i>	<i>fuoco</i>	<i>fuogo</i>	<i>fogo</i>

37. Constatem, donchs, també aquí un gran moviment evolutiu de les consonants explosives sordes a partir de la primera mutació consonàntica del germànic. Com s'explica aquest moviment evolutiu? Cap ahont s'encamina?

Per ço que concerneix a les llengües germàniques, heus aquí una explicació que, mancats d'una major informació bibliogràfica, podem suposar qu'es l'acceptada entre 'ls germanistes:

«La gènesi d'aquesta mutació consonàntica (se refereix a la del alt alemany) es probablement aquesta : La *t*, *p*, *k* se varen convertir primer en les aspirades *t'*, *p'*, *k'*, y aquestes se varen desplegar més endavant en les africades *tz*, *pf*, *kx* (*kh*). Simultaniament, però, el fenomen aportà un canvi del límit silàbich; la consonant senzilla qu'obria abans la segona sílaba (*lâ-tan*, *o-pan*, *tei-han*) se va repartir entre dues sílables y 'l límit silàbich va caure al mig d'elles. Així, donchs, > *lât'an*, *op'an*, *t'eik'on* > *lât-zan*, *op-fan*, *zeik-han*. La darrera etapa fou la constituïda per l'assimilació de la part tancant de la primera sílaba a l'aspirant qu'obria la segona, originantse, allavors, les aspirants dobles : *lâz-zan*, *of-fan*, *zeih-han*.»¹

38. Quant als canvis consonàntics de la *p*, *t*, *k* en les llengües novo-llatines, l'aclaració corrent que donen els romanistes se redueix a constatar un fet d'assimilació recíproca. Es a dir: la *p*, *t*, *k* entre vocals han esdevingut *b* o *v*, *d*, *g* o *i* perquè aquelles consonants han pres el caràcter sonor inherent a les vocals vehines. En el fons, donchs, una fórmula d'alteració exacta a la de caràcter general (disminució del grau de tancament de la consonant ocasionat per la tendència dels sons oberts o vocals) apreciada com a fenomen d'inèrcia.²

Al nostre modo de veure no existeix pas una diferència essencial entre 'l fenomen de la mutació consonàntica del alt alemany y l'evolució de les plosives sordes intervocàliques en les llengües novo-llatines. Acostumats com estèm a creure aquell fenomen com a típic del alt alemany (tots sabèm com sona ponderant l'expressió *Lautverschiebung*), l'afirmació que acabèm d'apuntar podria semblar pretenciosa si no li treguéssim immediatament el seu caràcter de gratuïta.

No volèm pas discutir aquí la gènesi de la mutació consonàntica del alt alemany que, per a una major facilitat del moment, acceptèm tal com la consignavem més amunt traduïda. Car, més que'l «com», qu'es, en darrer terme, ço qu'estudia W. Braune, ens interessa y ha d'interessarnos el «per què» immediat del fenomen.

1. W. BRAUNE, *Althochdeutsche Grammatik* (Halle, 1911), pàg. 75.

2. A. MEILLET, *Linguistique historique et linguistique générale* (Paris, 1921), pàgs. 57 ss.

39. El *natura non facit saltus* troba aquí, en el nostre cas, una nova aplicació per ningú registrada, aplicació que creyèm de fort interès per al moment concret de la fonètica històrica dels idiomes en general. Es, evidentment, una cosa reconeguda y admesa que, donat el caràcter progressiu y continu de les evolucions fonètiques, el passatge d'un sò a altre s'ha d'operar per sons intermediaris determinats y, en el nostre cas, sempre dins la mateixa família ($p > b$; $t > d$; $k > g$).¹ Però nosaltres trobèm a manca, encara, precisament els indicats intermediaris.

El passatge evolutiu (no parlèm, evidentment, dels canvis ocasionats per creuaments, etimologies populars, etc.) d'una consonant plosiva sorda a consonant plosiva sonora pot no realitzar-se tot d'una vegada perdent la sorda i seu caràcter de tal per assimilar-se immediatament el de la sonora. Y axí, els reflexes romànichs *b-v*, *d*, *g-i* podrien no haver-se originat directament de *p*, *t*, *k*, sinó encara d'altres modalitats molt posteriors a aquestes. Les quals modalitats fonètiques haurien tingut una major o menor repercussió en la llengua parlada y haurien fruit d'una vida més o menys pròspera y haurien o no comparegut com a testimonis en els monuments escrits; però s'acordarien perfectament ab el procés fisiològic de la paraula dexant-se concatenar rahonablement entre les etapes extremes.

40. Les aludides modalitats (hipotètiques en les llengües romàniques?) són precisament les que constitueixen la mutació consonàntica del alt alemany. Y axí, sense prejutjar minucies fonètiques y dialectals encara possibles, l'evolució fisiològicament constatada y explicable de les consonants plosives sordes es o seria:

$p > pf > f$ (bilab.) $> b > v >$ vocal (?) $> ??$
 $t > tz > z$ (sorda) $> z$ (son.) $> d >$ vocal (?) $> ??$
 $k > kh > x > ? > g >$ vocal (?) $> ??$

El vell alt alemany hauria, donchs, solament esbroçat la primera etapa d'un camí de llarga tirada infinita mesurable per sigles. En el qual camí les llengües romàniques marcarien, marquen una fita sensiblement avançada (cf. § 34).

41. Per si l'exposició qu'acabèm de fer y l'establiment d'etapes assenyalat pogués donar l'impressió d'una teoria elabora-

1. A. DAUZAT, *La Philosophie du Langage* (Paris, 1912), pàgs. 219 ss.

da sense fonament raonable, sense base objectiva, consignarem un fet positiu recollit, com molts altres, en el domini d'investigació personal en la lingüística patològica: Els subjectes afectats de tartamudesa tònica, sobretot els de modalitat grave, es ja sabut que tenen una dificultat insuperable en la producció de les consonants *p*, *t*, *k*.¹ L'observació atent d'aquests subjectes en alguns pocs casos y millor encara 'ls traçats dels aparats registradors en quasi tots, ens farien veure una alteració sorprenent de la línia de repòs, que tradueix una emissió afona d'aire. Qui conegui una mica les característiques experimentals (gràfiques!) dels fonemes s'adona ben aviat qu'aqueles alteracions corresponen a modalitats fonètiques de caràcter fricatiu, concomitants immediates (allavors, donchs, ja sons africats?) de les consonants plosives en resoldres angoxosament l'espasme. És que'l pacient no produeix allavors *p*, *t*, *k*, sinó qu'articula y emet *pf*, *ts*, *kh*.² Afegim encara, si no per a un interès directe en aquest punt, per ço qu'afecta al valor que concedim a les vocals, que la màxima dificultat que presenten els nostres disàrtrichs no's produeix habitualment en les síl·labes tòniques y molt menys encara en les posttòniques. La vocal tònica qu'algú ha nomenat «l'ànima de la paraula», sembla com si aclarís la visió interna dels pacients un cop vençudes les dificultats d'arribar a la seva emissió. Observacions semblants havèm fet en el curs de reeducació glossològica d'afàsichs y d'apoplètics, per més que, en aquests, el principal interès era reclamat per un ensordiment circumstancial d'ordre vocàlich.

42. No voldriem pas aquí pronunciar-nos d'una manera definitiva sobre la causa veritable de la producció de *pf*, *ts*, *kh* en aquests casos patològichs, y molt menys encara en el cas de la mutació consonàntica del vell alt alemany. Car, ço qu'en el primer cas pot qualificarse de manifestacions d'un trastorn funcional del parlar, sembla cosa ben diversa, en el segon, ço es

1. Passèm aquí per aquesta accepció del defecte (diguemne millor: dolència o malaltia) malgrat d'ésser la general y corrent entre 'ls profans y 'ls tècnichs (cf., p. ex., A. CHERVIN, *Le Bégaiement et autres maladies fonctionnelles de la parole*, París, 1901; A. HERLIN, *Eléments d'Orthophonie*, Bruxelles, 1910; LL. SUÑE y MEDÁN, *Los trastornos de la voz y de la pronunciación*, Barcelona, 1923, entre altres) ab els quals, però, no podem éstar pas ben conformes per rahons que no es aquí 'l lloch d'exposar. Si l'acceptem axí, es només perquè'ns permet millor fernes entendre y, de moment, ja'ns basta.

2. V., també, P. BARNILS, *A propos des diverses positions des cordes vocales* (Barcelona, 1922), y l'article *Derivaciones de la fonética normal en la fonética patológica* (volum d'homenatge a A. Bonilla y Sanmartín, 1925).

en el desplegament fonètic expontani, almenys jutjant sota 'l punt de vista extern. Essencialment, qui sab si són les mateixes concomitancies d'ordre psico-fisiològic inicial les qu'han condicionat el fenomen en un cas y en l'altre!

Trencant aquí aquestes idees que'ns derivarien el treball cap a dominis foscos, massa poch explorats encara, tornèm a les causes eventuals qu'hagin pogut originar els canvis fonètics qu'estudièm.

V

43. Si havèm exposat y comprovat que les consonants líquides y nasals basaven la rahó de la seva persistencia en llur caràcter vocàlic (§§ 21-25), y que, en conseqüència, els fonemes més allunyats d'aquest caràcter vocàlic havien, per aquella mateixa rahó, d'explicar les seves vives transformacions a través de totes les edats y de tots els idiomes (§§ 30, 31, 36, 40), restà a verificar y comprovar com els fonemes qu'ocupen, diguemne, un grau intermedi entre vocals y consonants de grau màxim (§ 29), ço es les consonants sonores B, D, G corresponents a les sordes P, T, K, han sofert canvis evolutius menys intensos qu'aquestes, y, en tot cas, d'acord ab llur caràcter de consonants coparticipants manifestes de la naturalesa vocàlica.

44. En general, la consonant plosiva sonora B del indogermànic se conserva, tornant, però, *p* en el germànic:¹

Idg. *lāb, sansc. *lāmbate* 'penja', llat. *lābitur*; idg. *dheub 'ser fondo', gòt. *diups*, lit. *dubūs* 'fondo, buit', vell búlg. *dūbrī*.

El mateix ocorre ab la D:²

Idg. *dékm, *dekmt-*, al. mod. *zehn*; idg. *veid, llat. *video*, gòt. *vait*, al. mod. *weiss*.

La G ofereix ja algunes alteracions:³

Idg. *gnō, gr. *γινώσκω*, llat. *gnosco*, *nosco*, gòt. *kann*; sansc. *jānāmi*, lit. *zinóti*, vell búlg. *znati*; idg. *mēlg 'munyir', gr. *μέλω*, llat. *mulgeo*, vell alt al. *milchu*.

Dexèm de fer entrar en compte les aspirants *bh*, *dh*, *gh* pel fet de reduhirse, en termes generals, a la pèrdua de *h* y coincidir allavors ab les pures *b*, *d*, *g*.⁴

1. R. MERINGER, *Indogermanische Sprachwissenschaft* (Leipzig, 1903), pàg. 91.

2. R. MERINGER, *loc. cit.*, pàg. 92.

3. R. MERINGER, *loc. cit.*, pàg. 94.

4. R. MERINGER, *loc. cit.*, pàgs. 91 ss.

45. Evidentment que'l fet de trobar a l'entrada del germànich les consonants sordes *p, t, k* com a reflexes de *b, d, g* (primera mutació consonàntica!), suposa l'evolució en un sentit invers (consonants sonores a sordes, contraconsonants sonores a modalitats més avançades d'ordre vocàlich!) al que posteriorment creyèm endevinar en la tònica general de les transformacions. (vegèu ja, més amunt, § 33-35). Suposant, però, ab els indo-germanistes, existents aquells signes, nō podèm oblidar qu'en cap manera ns donen una idea del estat de producció fisiològica que volen representar. Es que la *b, d, g* hipotètiques les havèm de concebir com a plenament sonores en la concepció qu'en tenim basantnos en els parlars actuals? Es que, donat que fossin innegablement consonants sonores, la llur sonoritat era una concomitant essencial de totes les fases qu'integren una consonant? Es que, inclús el lloch y 'l modo exacte de l'articulació ens són cosa coneguda? Qui sab si aquella mutació en sentit invers podria explicarse dintre la nostra teoria si fos possible de tenir una plena conexença d'aquells extrems y per ventura encara d'altres.¹ Lo curiós del cas es que les sonores germ. *d, b, γ* ja siguin procedents de les aspirades idg. *bh, dh, gh* (en aquest cas, inicials), ja procedents de les idg. *p, t, k* transformades després en *f, þ, χ* (interiors y finals) mostren en el desplegament ulterior del germànich la tendència a mudarse en les explosives sonores *b, d, g*, oscilant més tårt entre 'l matis sonor-sort segons els dialectes parlats.²

46. Si dexantnos d'escrupulositats fonètiques per articular forçosament els reflexes històrichs dintre la nostra exposició, volèm veure qu'ns diuen les anotacions fins ara aportades, trobarem que les consonants explosives sonores del indo-germànich manifesten fluctuació sensible dintre la llur familia, perden adés llur modalitat fònica diferenciativa, adés recobrantla sense cancel·lar les preferències d'una manera definitiva.

47. En el domini de les llengües romàniques, l'estat evolutiu de la B, D, G (prenèm la posició medial) se presenta definit axí:³

- la B torna *b, ß* o *v*.
- la D torna *d, ð*, esporàdicament *z*.
- la G torna *g, g* o *y, i*.

1. W. WUNDT, *Die Sprache* (Leipzig, 1911), pàg. 535.
2. W. BRAUNE, *Althochdeutsche Grammatik* (Halle, 1911), pàgs. 70 ss.;
R. LOEWE, *Germanische Sprachwissenschaft* (Leipzig, 1905), pàg. 49 ss.
3. A. ZAUNER, *Romanische Sprachwissenschaft* (Leipzig, 1905), I, pàgines 87 ss.

B, V : NOVA > rum. *nouă*, it. *nuova*, port. *nova*; esp. (*nuevo*) *nuevo*;

D : SUDAT > rum. *asudă*, it.-esp.-port.-esp. *suda*, fr. *sue*;

G : PLAGA > rum. *plagă*, it. *piaga*, ret.-rom. *plaga*, *pleya*, fr. *plaie*, prov. *plaga*, esp. *llaga*, port. *chaga*.

Conservació esporàdica, donchs, de B, D, G; més generalment afèbliment articulatori d'aquestes consonants (suposantles naturalment plosives en el punt de partida!) pel fet d'esdevenir fricatives y, en darrer terme, vocalisació.

48. Així, donchs, les consonants plosives sordes per arribar a les sonores corresponents (y ja no cal dir per seguir encara més endavant!) haurien de seguir les etapes culminants de a) africades sordes, b) fricatives sordes, y c) fricatives sonores. Les plosives sonores, en cambi, passarien tot d'una a la tercera per representar aquesta l'etapa immediata següent. L'allunyament del caràcter vocàlich de *p*, *t*, *k* comparat ab *b*, *d*, *g* se posa aquí sensiblement de relleu y acaba d'explicar el per què han sigut possibles totes aquelles gradacions d'evolució de les plosives sordes y no ho han sigut així mateix per les sonores. Es que a aquestes no'ls quedava altre refugi que'l de caure de ple dintre l'esfera vocàlica : convertirse senzillament en vocals com ja ací y allà manifesten determinats idiomes (comp. § 36).

VI

49. Si passèm ara a les vocals precises *i*, *u*, y als fonemes del grup *j* (*y*), *u* (*w*), l'indants fisiològicament y auditiva ab les vocals y les consonants, y per la mateixa rahó sovint també semi-consonants, no'ns sorprendrà ja la llur vitalitat essencial, ni l'intercambi que s'opera en les dues regions articulatories, ni tampoch, després de ço qu'havèm constatat fins ara, la preminent influencia d'aquells sons extrems en l'evolució dels fonemes vehins. Car, com diu molt bé Rousselot,¹ si bé es cert qu'entre les vocals y les consonants existeix una diferencia de funció, no existeix, en cambi, diferencia de naturalesa y'l límit que les separa no està pas ben fixat. Les consonants y les vocals formen part d'una «serie natural que mostra únicament els seus extrems netament separats».²

1. *Principes de Phonétique expérimentale* (Paris, 1897-1908).

2. V., també, L. ROUDET, *Éléments de Phonétique Générale* (Paris, 1910, pàg. 76). — H. MARICHELLE, *La Parole d'après le tracé du phonographe* (Paris, 1897), pàgs. 37 y 62 ss.

50. Es altament significatiu, y val la pena de consignarho d'una manera expressa, el fet de la persistència inalterable (en ço que podriem nomenar característica del fonema) de les vocals extremes *i*, *u*, sobretot en posició tònica, en el decurs de l'història dels idiomes indo-europeus. Passèm, ab els gramàtics, que les vocals aludides són les vocals llargues y no les breus. El fet no perd per axò gens del seu interès com a element significatiu del magne problema. Car, les vocals *i*, *u* breus, per aquest sol fet d'ordre quantitatiu, difícilíssimament se poden admetre com a vocals en els aspectes de l'intensitat, de l'acuitat y del timbre iguals a la *i*, *u* llargues, de les quals divergirien únicament per aquell factor de la quantitat.¹

Altrament, la persistència de la *i*, *u* en les llengües indoeuropees es un fenomen perfectament aparellable ab el de la conservació de *L*, *R*, *M*, *N* (§ 22 ss.). El qual fenomen no l'havèm sumat abans a aquest grup de consonants per tal de no suggerir confusions massa possibles respecte la barreja de les consonants y de les vocals en un mateix capítol.

51. Heus aquí, en resum essencial, els capítols de la gramàtica comparada:

La *i* idg. llarga compareix per tot arrèu com a *ī*: idg. *GIVOS 'vivent', sansc. *īváś*, llat. *vīvos*, lit. *gyvas*, vell búlg. *živŭ*; llat. *sīmus*, vell alt al. *sīn* 'siguèm'; nom. ac. dual de les radicals en *i*: idg. *NOKTI 'les dues nits', lit. *nakti*, vell búlg. *nosti*; pr. pers. pl. opt. idg. **SIM(EN)* 'seriem', llat. *sīmus*, gr. *εἶπεv* de *εσ-ῖ-μεv*.²

Constatèm que axí mateix la *i* se conserva arrèu

sansc.	gr.	llat.	germ.	lit.	vell búlg.
<i>i</i>	<i>i</i>	<i>i</i>	<i>i, e</i>	<i>i</i>	<i>ī</i>

registrantse únicament el cambi *e* en el germànich (*Brechung*) per influència d'un sò *a* següent³ (comp. § 55).

52. La *u* idg. compareix per tot arrèu com a *ū*: idg. *dhūmós 'el fum', sansc. *dhūmās*, gr. *θυμός* 'valor', llat. *fūmus*, vell búlg. *dymlŭ*; idg. *MUS 'la rata', sansc. *mūsh*, gr. *μῦς*, llat. *mūs*,

1. Cf. L. ROUDET, *Eléments de Phonétique générale* (Paris, 1910), pàgs. 228 ss.

2. R. MERINGER, *loc. cit.*, pàg. 76.

3. R. MERINGER, *loc. cit.*, pàg. 76.

vell búlg. *mysi*; idg. *SUNU 'els dos fills', sansc. *sūnā*, lit. *sūnu*, vell búlg. *syny*.¹

A propòsit de la *u* se constata així mateix la conservació y 'l fenomen anàlech de descens vocàlich de la dita *u* per al germànich.²

53. Els idiomes romànichs no modifiquen pas la regla a la qual ens apareix ja sotmès el llatí. Així, donchs, la *i* i la *u* llargues, en sílaba tònica, se conserven independentment de llur posició lliure o travada:

i lliure

QUI : it. *chi*, fr.-prov. *qui*;
SIC : rum. *asi*, it. *si*, fr.-prov. *si*;
-ITU : rum. *it*, it. *ito*, fr. *i*, prov.
it. esp. *ido*.

i travada

VILLA : it., esp., port. *villa*;
MILLE : rum. *mie*, esp.-port. *mil*;
SCRIPTU : it. *scritto*, esp.-port.
escrito, fr. *écrit*.

u lliure

PULICEM : rum. *purece*, it. *pulce*,
esp.-port. *pulga*, fr. *puce*;
-UTU : rum. *ut*, it. *uto*, fr. *u*,
prov. *ut*, esp.-port. *udo*.

u travada

FUSTE : rum. *fust*, it. *fuste*,
ant. fr. *fust*;
GUSTU : it., esp. *gusto*.

El cambi paladial de la *u* tornant *ü* en francès no's pot considerar com alterador essencial del fenomen de la conservació de les dites vocals extremes. Ab la particularitat qu'aquestes vocals, en quant no desapareixen com altres obehint a lleys especials d'atonicitat, també's conserven en les posicions àtones:

HIBERNU : rum. *iarnă*, it. *inverno*, fr. *hiver*, esp. *invierno*, port. *inverno*.

DICEBAT : rum. *zicâ*, it. *diceva*, fr. *disait*.

JUDICARE : rum. *judecare*, it. *giudicare*, fr. *jugier*, esp. *juzgar*.

54. L'instabilitat vocàlica comença de manifestarse així que s'entra en el domini «subpalatal» *e*, *a*, *o* ab les seves combinacions diftongals (ja en el indogermànic : *ei*, *eu*, *oi*, *ou*, *ai*, *au*) per al qual domini difícilíssimament podria establirse una norma evo-

1. R. MERINGER, *loc. cit.*, pàg. 77.

2. R. MERINGER, *loc. cit.*, pàg. 77.

lutiva de conjunt,¹ llevat de la de constatar també aquí, com a regla general, una intromissió més o menys directa de les vocals extremes qu'hi dexen endevinar llur influència, particularment en les posicions tòniques. Per tal de reduhir l'extensió que pendria aquest capítol si haguessim de comentar l'instabilitat vocàlica com seria del cas, resumim senzillament els resultats que més interessin : Les combinacions diftongals (s'entén les descendents!) indò-germàniques manifesten una forta tendència a la conservació o simplificació en *i*, *u* quan la vocal forta es una *e* y també una *a* (EI > *ei*, *i*; EU > *eu*, *u*; AU > *au*, *o*; AI > *ae*, *ai*, *ei*); en cambi, quan la vocal forta es una *o*, se registra una tendència menys precisa vers la regió extrema, per bé que tampoch dexa d'estarhi ben representada. (OI > *e*, *oi*, *u*, *ai*, *ë*; OU > *o*, *ou*, *u*, *au*).² Y aquí principalíssimament no podem menys de donar per reproduhides totes les reserves fetes ja al començament del nostre treball concernent a l'imatge poch detallada de realitat que'ns donen els signes-lletres. Aquestes, sobretot tractantse dels diftongs, no representen sinó punts característichs isolats de la serie inacabable de sons qu'integren una paraula,³ sons qu'ab tota seguretat són tramesos sempre diferents pels subjectes parlants.⁴ Ab tot, hauran sigut y són sons d'ordre vocàlich.

55. Es a dir que, d'una manera anàloga a lo que s'ha dit per explicar la limitació de les modalitats dels fonemes en el parlar humà en general,⁵ els sons vocàlichs giren, diguemhò axí, en revolt perenne al entorn d'una modalitat fònica que va prenent diversitat de matisos : Van de la vocal pura a la segmentació; se coloren aviat de paladials y retornen al estat primer per recomençar la seva via interminable. Interminable, s'entén, en quant no dexen de constituir un punt d'aglutinació fonètico-semàntica de la paraula. Car, en altre cas, desapareixen, no sense, però, marcar el seu pas, recognoscible per les modificacions aportades als fonemes veliins. Recordèm el factor *Umlaut* ab el qual s'expliquen tantes alteracions vocàliques p. ex. del vell

1. Tractantse dels passatges de vocal a vocal soles ja resulta més factible. El que, p. ex., *a* per arribar a *i* hagi de passar per *è*, *é*, y altres semblants, són ja coses conegudes. (Vegèu A. DAUZAT, *La Philosophie du Langage* (Paris, 1912), pàgs. 219 ss.

2. Cf. R. MERINGER, *Indogermanische Sprachwissenschaft* (Leipzig, 1903), pàg. 78 ss.

3. Cf. E. SIEVERS, *Grundzüge der Phonetik* (Leipzig, 1893), cap. XIX.

4. H. PAUL, *Prinzipien der Sprachgeschichte* (Halle, 1909), pàg. 47.

5. A. DAUZAT, *La Philosophie du Langage* (Paris, 1912), pàg. 207.

alt alemany (sg. *gast*, pl. *gesti*; sg. *anst*, pl. *ensti*; sg. *lamb*, pl. *lembir*, etc.), alteracions persistents avuy encara (comp. els mots alemanys : sg. *Mann*, pl. *Männer*; sg. *Gast*, pl. *Gäste*; etc.), com a rememoratives d'una influència paladial ja passada a l'història segles ha (la força del *Umlaut* se manifestà a mitjans del segle VIII).¹ Sense anar tan lluny, dintre la gramàtica històrica del nostre català mateix no seria per ventura difícil de trobar casos semblants. Assenyalarèm aquí mots com *bístia* per *bèstia*, *cípia* per *cèpia*, *espícia* per *espècie*, etc., ahont l'influència regressiva de la *i* àtona es ben manifesta y, en tot un capítol de força importància, la generalisació de la *u* fóra de les posicions tòniques (*mult* per *molt*; *surtir* per *sortir*; *dulent* per *dolent*, etc.) per influència inicial assimilativa d'una *i* (respect. *u*) portadores del accent.²

56. Més qu'en la mera fisiologia dels sons, tenim aquí, en el domini de les vocals extremes, l'impressió qu'es el lloc ahont la psicologia del llenguatge ha d'actuar y fer feyna per tal d'aportar una certa claretat explicadora dels fenomens. Car, si bé en el fons tot es psicològich en la llengua, inclús les seves manifestacions materials y mecàniques (els cambis de sons, les evolucions)³ que tot y tenint una causa fisiològica, es realisen per un procés psicològich,⁴ el moment de les vocals extremes fa sentir aquella necessitat d'una manera més apremiant. Perquè aquí no constatem únicament una conservació inalterable, sinó que constatem y comprovèm (§ 55) una influència especial constant d'aquestes dites vocals extremes. Y si es veritat que'ls sons expressats o en concepció pura són l'apoy constant del pensament,⁵ els sons invariables y influents sembla qu'han d'ésser tinguts com a preferents en aquell servey d'apoy. Ja que la cosa parlada no té cap desplegament, com molt rahunadament observa H. Paul,⁶ com se comporten sobre'l particular els «organismes psíquics», que són els veritables portadors del desenrotllament històrich? Nosaltres en pressentim aquí fortament

1. W. BRAUNE, *Althochdeutsche Grammatik*, pàgs. 16 ss.

2. P. BARNILS, *Apuntament de problemes de fonètica històrica del català*, I (*Bulletí de Dialectologia Catalana* [gener-desembre 1920], pàgines 69 ss.).

3. F. DE SAUSSURE, *Cours de linguistique générale* (Paris, 1916), pàg. 21.

4. W. WUNDT, *Völkerpsychologie. Die Sprache* (Leipzig, 1911), cit. per A. DAUZAT, *La Philosophie du Langage* (Paris, 1912), pàg. 181.

5. EGGÉ, *La parole intérieure* (Paris, 1881), cit. per J. VENDRYES, *Le langage* (Paris, 1921), pàg. 78.

6. H. PAUL, *Prinzipien der Sprachgeschichte* (Halle, 1909), pàg. 28.

l'eficiència, y, ab tot, no sabriem precisar-ne la determinant característica com sembla ésser més factible en els canvis fonètics irregulars.¹

57. Quant a l'influència predominant dels sons vocàlics extrems en les transformacions fonètiques en general, ab recordar lo que significa 'l fenomen conegut ab el nom de «palatalisació», n'hi ha prou per determinar-la. Puix, en el fons, no's tracta d'altra cosa que d'un acostament vers el paladar (per consegüent, donchs, vers la *i*) de les articulacions que per llur naturalesa n'estan allunyades. Axí, el cas del *Umlaut* ja assenyalat més amunt (§ 55), l'evolució del grup germànic *sk* (*skeidan*, *skirm*, *scriitan*, *fisk*, *washan*, etc.), fins a arribar al actual *sch* (*scheiden*, *Schirm*, *schriften*, *Fisch*, *waschen*, etc.), que suposa l'etapa *s + k* palatalisada,² el pas consonàntic immediat, *j*, *w* o la geminació regressiva provocada,³ etc.

58. En el domini de les llengües romàniques els casos són molt més numerosos y d'una major y més concreta extensió. Ja havèm registrat més amunt el cas de la *o* catalana àtona tornant *u* per influència d'una *i*, *u* tòniques y 'l de l'assimilació regressiva de la *i* post-tònica (§ 55) als quals podriem encara afegir, del mateix català, com a més tangibles, els copiosos exemples de *ch* (*x*) inicial corresponent a una *s*- y considerats si a mà ve com a excepcions de la regla⁴ (*xiular* < SIBILARE, *xobro* < SORDIDUM, *xeringa* < SYRINGA, *ximple* < SIMPLICEM, etc.), els regulars de *ps*, *sc*, *cs* tornant axí mateix *ch* (*x*) per un procés semblant (*capsa* > *caxa*, *coxa* > *cuxa*, *fascem* > *feix*, etc.),⁵ l'ascens fisiològic de *a* > *e* y semblants, en el vehinatge de *ct* (*llet* < LACTEM, *fet* < FACTUM, etc.), y molts altres casos isolats, no volent dexar de consignar, també dintre del català, la transformació característica de *L*- esdevenint *ll* (*lectum* > *llit*, *latro* > *lladre*, *librum* > *llibre*, *locum* > *lloc*, etc.) que nosaltres creyèm sincerament explicable per una influència inicial de la *i* en les paraules que la tenien, influència que, en els seus efectes, s'hauria anat després contagiant a les altres paraules sense *i*.⁶ El català,

1. W. WUNDT, *Die Sprache*, t. 1, pàg. 539.

2. W. BRAUNE, *loc. cit.*, pàg. 124.

3. W. BRAUNE, *loc. cit.*, pàgs. 88 ss.

4. Vid. els apartats corresponents de les monografies y estudis dels dialectes catalans en el *Bulleti de Dialectologia Catalana* (Barcelona, 1913 y ss.).

5. Vid., *loc. cit.*

6. Còmp. el cas semblant de la *o* tornant *u* (§ 55).

com se pot suposar, no es pas una excepció. Si 'ns dirigim al francès constatarem, dintre 'ls fenòmens de la palatalisació, un cas ben important y eloqüent : Ens referim al de les transformacions sofertes per la *c* llatina seguida de *a*, y en una menor escala, també, quan es seguida de *e*, *i*; la qual *c*, suposada paladial inicialment per influencia de la *a* també paladial, ha evolucionat fins a arribar als matisos extrems de desplegament fisiològich,¹ sempre dins la seva trajectoria de palatalisació (CAPUT > *chef*, CAVALLUM > *cheval*, CASTELLUM > *chateau*, etc.) y constituint un criteri determinat per a la fixació dels dialectes.² En castellà no manquen pas tampoch exemples isolats y regulars del fenomen³ que, com els dels altres idiomes, no'ns entretenim en aportar per tal de no allargarnos excessivament.

59. Al pensar sobre la força expansiva de la palatalisació 's podria ocórrer per ventura de pèndrel com un fet senzillament mecànich, donat que, sota aquest punt de vista, el parlar, en general, fluctua entre dos moviments extrems : el de tancament y d'obertura de la cavitat bucal.⁴ Y si es o sembla evident qu'alguns dels fonemes «oberts» no han de persistir o no persisteixen tals per la rahó que sigui, al transformarse, no'ls queda altra solució que la de pendre 'l caràcter de «tancats». El qual caràcter seria 'l de paladials, per ço com els fonemes intrabucals no tenen a mà la possibilitat d'una oclusió en sentit contrari donada la posició y estructura dels òrgues. Però, ultra 'l quedar la solució dels fonemes intermediaris (semi-oberts o semi-tancats), que no hi representen normalment sinó una estació de pas, el dit caràcter de paladials repugna també al concepte de fonemes «tancats», d'una manera essencial. D'ésser el fenomen senzillament o predominantment mecànich, constataríem més aviat tendències y modalitats evolutives que trobarien llur expressió articulada vers la part anterior dura del paladar ahont els fonemes «tancats» es poden produhir ab la màxima precisió.⁵

1. Cf. qualsevol de les cartes corresponents del *Atlas linguistique de la France* de J. GILLIÉRON y E. EDMONT y comparem-la ab les anàlegues del *Atlas linguistique de Catalunya* publicat per A. GRIERA.

2. H. SUCHIER, *Die französische und provenzalische Sprache und ihre Mundarten* (Gröber's Grundriss der romanischen Philologie. Strassburg, 1904-1906), t. 1, pàgs. 712 ss.

3. Vid., R. MENÉNDEZ PIDAL, *Manual elemental de gramática histórica española* (Madrid, 1905).

4. E. RICHTER, *Wie wir sprechen* (Leipzig, 1912), pàg. 1. — H. MARICHELLE, *La parole d'après le tracé du phonographe* (Paris, 1897), pàgines 37 y 62 ss.

5. Comp. A. MEILLET, *Linguistique historique et linguistique générale* (Paris, 1921), pàgs. 54 ss.

60. El que no sigui axí 'ns aferma més encara en la nostra sospita que malhauradament no sabriem pas com fonamentar. Si avuy ja tothom conceptua inexacta l'idea de que tot cambi fonètic parteix d'un individu y no es sinó un cambi individual generalisat, y s'admet, d'altra banda, que «per a què un cambi esdevingui regla d'un grup social cal qu'en tots els individus del grup hi hagi una tendència natural a l'acompliment expontani d'aquell cambi»¹ tenim una explicació del fenomen qu'acabèm de documentar. Y també, si's vol, una explicació del fet de la persistència dels fonemes qu'havèm estudiat (*l, r, m, n, i, u*). La qual explicació reposa evidentment sobre un fet de caràcter inicialment psíquich.² Y si es axí, es qu'allavors les vocals extremes *i, u* (y en una gradació subordinada y condicionada pel seu caràcter *l, r, m, n*) les havèm de suposar ab el màxim d'intensitat en la possessió d'aquell caràcter? Per ço que pugués ilustrar la resposta futura a aquesta qüestió citèm el fet que podèm observar en el tractament dels sords-muts y sovint també dels que sofreixen disturbis greus de la paraula : La dificultat extrema d'impostarlos una emissió correcta precisament de la *i* y de la *u*. La qual cosa, dexant apart altres factors que poden ajudar a una explicació, tals com la menor visibilitat del interior de la boca, no dexa de ser ben interessant.

Nosaltres havèm pensat més d'una vegada si, donat que lo que constitueix un punt bàsic de la producció fònica, el sentiment muscular (*Bewegungsgefühl*),³ no's tramet de la boca a l'orella com els fonemes parlats y ohits, aquest sentiment muscular subtilíssim tindria'l seu mínim possible de transmissió en el cas dels nostres sons vocàlics extrems.

VI

61. Si tractèm de resumir encara, de buscar un aportament de síntesi als agrupaments fonètics esbossats en la seva línia general de desplaçament dintre les llengües indo-europees, trobèm:

a) Que les consonants líquides y nasals se conserven (§§ 11-15).

b) Que les consonants plosives sordes se cambien adés en les fricatives sordes (§§ 31,32); adés en les sonores corresponents

1. J. VENDRYES, *Le langage* (Paris, 1921), pàg. 48.

2. Comp. J. VENDRYES, *loc. cit.*, pàg. 71.

3. H. PAUL, *Prinzipien der Sprachgeschichte* (Halle, 1909), pàg. 63.

(§§ 36,37) bé qu'es manifesten persistents encara a l'inicial en el grup romànich.

c) Que les consonants plosives sonores tendexen a desaparició (§§ 47 ss.).

d) Que de les vocals se conserven la *i* y la *u* (§§ 49-53) seguint les altres un moviment oscilant de cambis successius sense, però, perdre may llur caràcter (§§ 54,55).

e) Que les vocals extremes persistents, particularíssimament la *i*, condicionen un avançament ascensional de les articulacions apartades d'elles (§§ 56-58).

62. Mirantho bé tenim, donchs, que'ls sons vocàlichs, y podriem afegir, encara, *l*, *r*, *m*, *n*, són d'una tal naturalesa que, apart de la llur desaparició en determinades condicions (desaparició explicable per rahons que no es del cas estudiar aquí), essencialment y regularment no evolucionen may cap a la consonant. Els casos flotants de *i* tornant *y* (y fins si 's vol *ll* o *j*) o bé de *u* tornant, respectivament, *w* (y fins si 's vol *gw*, *g*) y al revés, no's pot sostenir a fons que contradiguin aquella afirmació (vegèu § 49).

63. En cambi, tots els altres casos d'evolució consonàntica, salvant (§§ 33-35) determinats estats que, ho confessèm, ens intriguen poderosament, mostren com a regular una característica d'afebliment articuladori. Y es que tot y essent els cambis fonètics diferents un del altre en la seva materialitat, són exactament semblants en la seva direcció general.¹ Fixantnòs principalment en els matisos plosius sorts *p*, *t*, *k*, aquest afebliment es sobretot remarcable (vegèu §§ 36,37). Y es curiós qu'axò esdevingui precisament ab aquests fonemes que, al nostre modo de veure, estan situats, podriem dir, al marge de la consciència lingüística del qui parla, car son fonemes eminentment mecànichs de la paraula.² El fet pràctic que podem observar cada dia, y que constaten ab nosaltres les persones qu'en l'aparament monacal de la vida se dediquen al ensenyament oral dels sords-muts, fet d'una assimilació relativament fàcil de les articulacions *p*, *t*, *k* per part dels muts, no dexa de tenir aquí la seva importancia confirmadora, més que més si 'l comparèm ab la dificultat sensible qu'aquests subjectes experimenten quan se tracta de les matexes articulacions de modalitat sonora. Qui

1. A. MEILLET, *Linguistique historique et linguistique générale* (Paris, 1921), pàgs. 7 ss.

2. H. GUTZMANN, *Sprachheilkunde* (Berlin, 1912), pàg. 30.

sab si es en aquestes matexes rahons o semblants ahont s'ha de buscar una explicació encara més fonda (comp. §§ 31 ss.) de la llei que presideix les transformacions d'aquell grup de plosives!

64. Sigui d'axò el que's vulgui, y contrariament a l'assert d'alguns lingüistes segons els quals «tot fonema, en el decurs dels temps y seguint un camí més o menys llarch, pot trasmudarse en altre; li estan expedites totes les direccions possibles»,¹ el fet es que les vocals y 'ls fonemes de preminent caràcter vocàlich no's transformen en consonants sensiblement tals, y que, al revés : les consonants sensiblement tals se modifiquen a través d'un afebliment. Però, resten, en definitiva, com a tals consonants?

65. A jutjar en línies generals y fitant lluny cap a transformacions futures, creyèm poder dir que no. Les vocals imperen sobiranes y les consonants evolucionen cap a la vocal, però abans d'entrar en la seva òrbita desapareixen absorvides per ella. Un estudi detallat a través de l'admirable literatura concernent a totes les llengües y dialectes creyèm, donchs, que difícilment ens aportaria resultats essencialment diferents dels que's vinculen ab aquesta constatació d'ordre general ja assenyalada : Les consonants, en llur procés evolutiu, seguexen un camí de desplegement cap a les vocals tòniques obehint per ventura a lleys ignotes d'assimilació qu'actuen absorvents sense que'ns en donèm compte. No gosariem afirmar, per més que'ns inclinèm a creureho, que'l matex fet de la desaparició de moltes de les consonants en les posicions finals es atribuible al mateix fenomen.² Així, si també en lingüística es veritat que només se conserva allò que s'utilisa,³ allò qu'es necessari, la deducció a fer es que si únicament se conserven les vocals y sons connexes, es que en el fons són aquests únicament els necessaris en la paraula. Car ço qu'esdevé o ha esdevingut realitat es senyal qu'era necessari; però, la necessitat se basava en èstats psíquichs incontrollables y mudables segons els temps y les circumstancies.⁴

1. G. VON DER GABELENTZ, *Die Sprachwissenschaft* (Leipzig, 1901), pàg. 191. — Comp. L. ROUDET, *Eléments de Phonétique générale*, pàg. 76. — F. de SAUSSURE, *Cours de linguistique générale* (Lausanne, 1916), pàgina 323.

2. Comp. A. MEILLET, *Linguistique historique et linguistique générale* (Paris, 1921), pàg. 8.

3. GABELENTZ, *loc. cit.*, pàg. 182.

4. GABELENTZ, *loc. cit.*, pàg. 207.

66. Les conseqüències qu'una mirada escrutadora pot així preveure en un esdevenidor allunyadíssim de centúries, car, servintnos d'un tòpich corrent en altres dominis, aquestes representen dies en la vida de les llengües, són conseqüències referents a una mutilació cada vegada més sensible en la forma tradicional del vocabulari històric. La qual mutilació eviti per ventura, o només retardi, ultra la topada entre les tendències de diferenciació y unificació,¹ l'influència subsanadora y fecunda en la creació y aportament de nous recursos de la cultura general per medi del seu vehícol conservador qu'es la llengua escrita. No podèm oblidar que la llengua en la vida mateixa de la qual neix la majoria dels cambis lingüístichs, estotja també en ella els medis de preservarse de la destrucció : Lo verí mateix se prepara també aquí 'l seu antídoto.² L'assert dels lingüistes, segons els quals «l'usura fonètica redueix sovint la llargada dels mots, destrueix les flexions y retorna al monosilabisme les paraules constituïdes en polisílabs, fent reviure així l'estat isolant»³ per recomençar continuant vers una nova-vella tendència,⁴ troba encara un nou moment de confirmació en aquest nostre estudi. En aquest sentit cal, donchs, confessar que l'efecte dels cambis fonètics es ilimitat y incalculable, es a dir : No podèm preveure hont s'aturaran. Y així, es una cosa pueril el creure qu'un mot no's pot transformar sinó fins a un cert punt, com si portés en ell alguna força que pogués preservar-lo.⁵

* * *

Senyors Acadèmichs:

No voldria cansarvos més afinant noves derivacions y conseqüències d'aquest sumaríssim y desarticulat esbós d'unitat en la fonètica estàtico-evolutiva. Clohèm donchs, millor dit, interrompèm el nostre treball, y reservemnos les múltiples inquietuts.

1. Vid. J. VENDRYES, *loc. cit.*, pàgs. 286 ss. — A. DAUZAT, *La Philosophie du Langage* (Paris, 1912), pàg. 42.

2. L. SÜTTERLIN, *Werden und Wesen der Sprache* (Leipzig, 1913), pàg. 82.

3. J. VENDRYES, *Le langage. Introduction linguistique à l'histoire* (Paris, 1921), pàg. 409.

4. Cf. R. MERINGER, *Indogermanische Sprachwissenschaft* (Leipzig, 1903), pàg. 50, nota. — A. DAUZAT, *La Philosophie du Langage* (Paris, 1912), pàg. 20.

5. F. DE SAUSSURE, *Cours de linguistique générale*. (Lausanne-Paris, 1916), pàg. 21.

y qüestions que, en ordres més elevats encara, ens suscita 'l magne problema. Si no donèm, ni en molt, com a ben resolt aquest, per la nostra mancança de preparació general, y sí única-ment com a plantejat y sentit, com gosariem ja aquí abordar-ne d'altres?

Dexèm, almenys, que'l temps hi faci la seva via y 'ns aclarexi un xich més la visió tèrbola que'n tenim. Es cert que, seguint el bon consell del pare Horaci, posats aquí 'ns hauria valgut més dexar qu'aquest temps qu'invoquèm com a asserenador s'hagués avançat a la presentació redactada del nostre tema. Però, si pecant de principi, no havíem atès ja tampoch al Mestre, mesurant la resistència de les nostres espatlles, no'ns quedava altre remey que sotmetrens a l'impenitencia.

Ens fem, senyors Acadèmichs, l'ilusió d'esperar que la vostra crítica assenyada y orientadora, y la controversia elevada dintre la Corporació, ens donarà lloch y ocasió oportuna de corretgir-nos y de perfeccionarnos en el treball de recerca científica entorn d'aquest formidable enigma de la paraula humana.

He dit.

CONTESTACIÓN

de

D. JAIME BARRERA, Pbro.

Señores Académicos:

No creo engañarme, antes bien estoy seguro de no dejaros mentirosos, si afirmo que habéis escuchado, con singular deleite de vuestra clara inteligencia, la notable disertación filológica que acaba de leernos el doctor don Pedro Barnils, llamado, por sufragio común y voto unánime, a formar parte de esta docta Academia, de secular estirpe, y a compartir, en íntima y amigable comensalidad literaria, las tareas propias de cada individual competencia y las que han caracterizado la actividad de esta Corporación : contribuir al estudio de la historia de Cataluña y de su lengua y literatura peculiares. Es para todos vosotros una satisfacción recibir hoy, con los brazos abiertos, a persona que, desde el primer momento, acredita los títulos de experto lingüista, en méritos de los cuales le habéis llamado, y os confieso, a la vez, que es para mí un honor altísimo haberme designado para darle la corporativa bienvenida, en nombre vuestro, y presentaros al nuevo Académico don Pedro Barnils, si no de la manera digna a que él es acreedor, del modo más sinceramente entusiasta que ha de hacerme disertar, y aun tal vez elocuente, la vieja amistad que me une al docto recipiendario, hombre tenaz en el estudio y tan profundamente especializado en la investigación fonética, como acaba de demostrarlo en su meritísima disertación, de la cual yo me atrevo a hacerme fiador ante vosotros, asegurando que su trabajo es digno prelude de otras lecturas, producto de su personal estudio dentro del área a la cual ha ceñido, de varios años a esta parte, su actividad fecunda y sus talentos innegables.

No podría llamarse completa la amistad que me une con don Pedro Barnils si me fuesen desconocidas sus tareas científicas, desde el inicio de la especialización en sus estudios, hasta sus últimas páginas escritas, que son las mismas que tan deleitablemente habéis escuchado, pudiéndoles dedicar vuestro justo y significativo aplauso. En persona que no estuviera tan profundamente imbuida de estudios filológicos, en la parte histórica

y comparativa, y tan documentalmente experimentada en la práctica de la reeducación de la palabra en los disártricos, lo cual vale tanto como decir en el conocimiento del origen de los sonidos del habla humana, podría parecer fesis osada y gran atrevimiento científico la explanación de estos *Fragments-assaig de contribució a l'establiment d'un principi d'unitat en la fonètica estàtica y evolutiva*, que el doctor Barnils hace por propia cuenta, arriesgando todos los recursos de su mucho saber, ateniéndose serenamente a los resultados de su nueva investigación y fiándolo todo a su noble esfuerzo y a su reconocida probidad científica.

Ya antes de la ocasión presente, nuestro nuevo compañero había adelantado un esbozo de este mismo estudio, pero aquella primera tentativa no fué más que una especie de enunciación del tema, como una toma de posesión de aquel terreno de roturación científica, con objeto de prepararlo para futuras y continuadas exploraciones; en el día de hoy, y hace unos instantes, los *fragmentos de su nuevo ensayo*, aquí públicamente leídos, vienen a constituir algo así como los primeros azadonazos para practicar el primer camino por las tierras vírgenes de aquella área inmensa de estudio, y, a partir de este momento, conforme nos ha dicho el disertante: *dexem al menys que'l temps hi faci la seva via y ens aclarexi un xich més la visió tèrbola qu'en tenim*, para llegar a la conclusión, por él mismo formulada, de *que no existeix sinó un llenguatge humà idèntich en el fons, en totes les latituds*.

Por la conclusión que formula el doctor Barnils, y a cuya constatación científica se promete llegar, moviéndose estrictamente dentro del terreno de la investigación fonética, tendríamos que los fieles a un postulado de doctrina católica, que se apoya en la autoridad del Génesis (XI, 1 y 6), *Erat autem terra labii unius ... Unius est populus et unum labium omnibus*, después de haber merecido irónicas invectivas por parte de algunos filólogos de la primera hora, podrían seguir en su creencia antigua, aunque la ciencia les viniera a dar la razón.

Empero, dejando aparte esa momentánea digresión marginal, y retornando a la tesis de mi docto amigo, quisiera hacer resaltar, con vosotros, la solidez y claridad de principios en los cuales estriban las lucubraciones de nuestro disertante; la probidad ciertamente ejemplar con que se declara *en visió tèrbola*, respecto de algunos puntos nada o muy poco explorados, y la copiosa y rica abundancia de ejemplos con los cuales solidifica y prueba la persistencia de las consonantes indogermá-

nicas *r, l, m, n*, a través de tots els cataclismes y marejades dels pobles ... pel caràcter essencialment vocàlich de dites consonants.

La pluralidad de lenguas explicada por el fácil y tradicional principio de que unas nacen de otras, no tiene ya consistencia alguna en la filología moderna; Vendryes establece ya, como principio, que *une langue ne donne pas naissance à une autre*, y el mismo sabio profesor parisino (*Le Langage*, pág. 274; París, 1921), afirma que *il n'est pas faux de prétendre non plus qu'il n'existe qu'un langage humain, identique en son fond sous toutes les latitudes*. Esa pretensión, aquí simplemente enunciada, es la que ya tiene en vías de estudio el doctor Barnils, concretándose, de momento, en tan magna empresa y en obra de tanto empeño y aliento, al estudio de la evolución de determinadas consonantes. Ya advierte A. Dauzat (*La Philosophie du Langage*, pág. 206; París, 1917), que *les consonnes sont bruits, des sons incomplets*, y de aquí la dificultad de abordar su marcha evolutiva a través de las lenguas. Los procedimientos de observación fonética puestos en práctica por nuestro docto compañero, discípulo tan distinguido como aprovechado del abate Rousselot, se fundan, en parte, en la fonética experimental, iniciada y profesada por aquel sabio maestro, y en parte también principalísima, se apoyan en los resultados obtenidos en sus estudios teóricos y prácticos de fisiología lingüística.

Cuando el mismo Vendryes (*Id.*, pág. 52) hace resaltar la multiplicidad de los cambios fonéticos, como saliendo al paso de los que entran en su estudio como en campo de habilidosos tanteos, *tâtonnements intellectuels*, requiere que *le premier soin du linguiste doit être définir exactement les conditions d'application de la loi et son extension dans l'espace et dans le temps*.

Tal ha sido la primera preocupación del doctor Barnils al emprender su nueva exploración, pero no tanto prefija leyes, como las recoge del resultado constante de los hechos fonéticos que él verifica y constata.

A mayor abundamiento de su tesis y de su metódica aplicación de principios, haré resaltar la verdad de su afirmación de que, con frecuencia, las vocales, al evolucionar, son arrastradas hacia la *i*; tal acontece en latín con la *ɛ* delante de nasal gutural, que cambia en *i*: *septingenti*, procedente de *septemcenti*; *confringo* de *confrēngo*, *confrāngo*; *suppingo* de *subpēngo*, *subpāngo*; *dignus* de *dēgnos*; *lignum* de *lēgnom*.

Sobre la vitalidad intensa de las consonantes líquidas, por el doctor Barnils tan claramente expuesta y abundada de ejemplos, recordaré con vosotros, señores Académicos, estos

casos observados en el latín, no por triviales menos fehacientes; en muchas palabras de la lengua latina la *d* es substituída por la *l*: así, *lacrima* da *lacrima*; *lanſa*, -*lorum* da *lanſa*; *lingua* da *lingua*.

A su vez, véase cómo con frecuencia alternan *d* y *l* en formas de una misma radical: *odor*: *olere*; *sedeo*: *solium*. El prefijo verbal *ad* cambia regularmente en *ar*, en el latín antiguo, delante de *v* y *f*: *arvorum*: *adversum*; *arſuisse*: *adſuisse*; *arvenas*: *advenas*.

El hecho de una trayectoria evolutiva de las consonantes hacia la desaparición, en determinadas condiciones, se encuentra igualmente constatada en variantes del catalán que nos han sido descubiertas y profundamente estudiadas por el señor Barnils, al recorrer fonéticamente, en un memorable trabajo suyo, el dominio extremo de la lengua catalana en la provincia de Alicante.

Allí constata el de oído menos diapasonado a las leves mutaciones fonéticas; como las palabras catalanas *roda*, *ſeda*, *moda*, *treballador*, *nadar*, etc., se convierten en *roa*, *ſea*, *moa*, *treballaor*, *naar*, etc. La etapa intermedia de aquel cambio tal vez la encontraríamos en el dialecto alguerés (Cerdeña), en el cual aquella *d* cambia en *r*; así: *roa*, *ſera*, etc.

La desaparición definitiva de las consonantes, en estos y otros semejantes casos, lucha todavía con la aparición esporádica de sonidos intermedios o de tránsito, perdurando, no obstante, en su naturaleza vocálica o sonora. Recordad, por experiencia propia, estos fonemas del catalán vulgar: *agon* por *ahon*; *ravó* por *rahó*; *jesulita* por *jesuita*. En el catalán de las Baleares (Manacor), puede casi establecerse la regla del *hiatus*, destruído por una consonante de paso.

Finalmente, insistiendo en puntos de vista de nuestro nuevo compañero, recordemos nuestras frecuentes lecturas de viejos textos en provenzal-catalán, para constatar el caso típico de la desaparición-conversión de ciertas consonantes en vocales: *tz* o *ts* finales, en *volz*, *crotz*, *amatz*, *cantatz*, etc., convertidas en *veu*, *creu*, *amau*, *cantau*, etc.

Pero me estoy dando cuenta, doctos amigos y compañeros míos, de que, tal vez, he insistido en demasía en estos peculiares aspectos de la docta comunicación científica de entrada del hasta hoy dignísimo Académico electo don Pedro Barnils. Si ignoráramos que no existe la belleza intelectual, casi daríamos por cierto que la hemos columbrado cuando acabamos de oír una de esas sutiles y arrobadoras armonías que se desprenden

de la sabia exposición de un sistema filosófico o científico, estructurado a nuestra presencia por la propia palabra viva de quien lo proyectó. Molestia evidente nos causaría quien, después de aquella suprema delectación de nuestro intelecto, tratara de darnos la clave, por secreta que fuera, de lo que unos momentos llevó a volar nuestra mente por espacios de ignotas bellezas. Tal acontece en mi persona después de la sabia lectura que nos fué fruición deliciosa.

El encargo recibido de mis compañeros era el de hacerlos la más cumplida y caballerosa presentación del doctor Barnils, y, sin rehuir el honroso mandato, terminaré ahora por donde debí haber empezado.

* * *

Pedro Barnils y Giol es hijo de la villa condal de Centellas; cursó los estudios de Humanidades en el Seminario de Vich, el más antiguo, completo y acreditado centro de enseñanza de aquella comarca. Colocado por sus padres en el aprendizaje industrial, quien tan brillantemente había cumplido la segunda etapa de sus estudios, lejos de manumitirlos, los prosiguió asiduamente, aunque no de manera oficial. Estudió lenguas vivas, italiano, francés, inglés y; de una manera especial, el alemán, que dominaba perfectamente antes de ir pensionado a Alemania. Aficionado a los estudios de lexicografía, redactó vocabularios catalanes de carácter técnico, afianzando sus estudios de lengua latina con la constante lectura de los clásicos, e iniciándose en la lengua griega. Tomó parte en concursos literarios, y, en una de aquellas solemnidades, tuve el gusto y honor de conocerle personalmente. No siempre fué fiel a sus estudios y escritos de carácter científico, hasta el punto de escribir y publicar rimas, arrastrado, sin duda, por el mal ejemplo que en aquellos días no parecía tal, dada la generalidad de aquella inocente expansión. Hablo como si no me oyéran aquellos excelentes compañeros nuestros que comparten, por vocación divina, los lauros de Verdaguer y de Boscán. Y volvió a mi amigo para decir que todo aquello suyo no eran más que escapadas literarias y correrías por ajeno campo, de evidente buen gusto por lo poco frecuentes, acreditativas, empero, de la ductilidad de su mente, tributo a la elegancia del bien decir y expansiones de su afinadísima sensibilidad. Su afición al cultivo de las matemáticas no era más que una manifestación de la voracidad de su inteligencia por los estudios serios.

En este estado, digamos fluctuante, de su inteligencia púgil

y capaz de toda empresa, vino a sorprenderle la convocatoria de exámenes publicada por la Excma. Diputación provincial de Barcelona, para los que aspiraran a la pensión de estudios de filología en Alemania. Durante los días 2 y 3 de octubre de 1908 se verificaron aquellos exámenes; fué parte en que Pedro Barnils se presentara a ellos. Como prueba de su éxito, recordaré que el doctor Rubió y Lluch, presidente de aquel Tribunal, prolongó el examen de lengua latina de Barnils, por el gusto de oírle traducir, analizar y disertar sobre puntos complejos y difíciles de la sintaxis latina. El examen se hizo sobre el libro *Ad Demetrianum*, de San Cipriano, y el libro primero de la *Eneida*. Pedro Barnils salió triunfante, y aun me atrevo a decir, por saberlo de labios de sus autorizados examinadores, que *maxima cum laude*, obtuvo su plaza de pensionado para ir a estudiar filología en Alemania.

Todos recordáis perfectamente que aquella iniciativa nos la trajo el doctor Bernardo Schädel, profesor de la Universidad de Halle, últimamente fallecido, en ocasión del Congreso de la Lengua Catalana, celebrado en Barcelona en octubre de 1906, en su notable comunicación, que versó *Sobre'l pervindre dels estudis llingüístichs catalans*. Consignaba aquel eminente profesor que, para encauzar los estudios sobre la lengua catalana por derroteros científicos, mucho se lograría *si hi havia a Catalunya homes que's resolguessen a procurar-se, ab una temporada d'estudiar a l'extranger, una formació sistemàtica en la filologia romànica*. (*Primer Congrès Internacional de la Llengua Catalana*, octubre de 1906, pág. 419; Barcelona, 1908.) Uno de aquellos hombres fué el doctor Barnils. Planeados los estudios que tenían que hacer nuestros pensionados por el mismo doctor Schädel y el doctor don Antonio M.ª Alcover, partió Pedro Barnils hacia Alemania, en unión de sus compañeros, y se matriculó en la Facultad de Filosofía y Letras de Halle. a. S.

Por fin, tuvo nuestro compañero ocasión propicia para entregarse omnímodamente a estudios serios y hacia los cuales había tenido una natural propensión; tres años duró su permanencia en Alemania, hasta que, en 17 de junio de 1913, se doctoró en Filosofía y Letras en dicha Universidad de Halle, y en la misma ciudad imprimió su tesis, que versa sobre *Die Mundart von Alicante. Beitrag zur Kenntnis des Valencianischen* (cientó diez y nueve páginas y un mapa).

Cumplida su misión de estudios brillantemente, antes de regresar a España, el doctor Barnils hizo un curso de prácticas de laboratorio, en París, bajo la dirección del abate Rousselot,

iniciador insigne de la fonética experimental, que dispensó a nuestro compañero grandes pruebas de estima y de afecto, teniéndole por uno de sus más aplicados y perseverantes discípulos, y, a la vez, como uno de sus más expertos auxiliares en su labor de investigación.

El fruto de todos aquellos estudios, llevados a término oficial, quedó demostrado en diversos artículos publicados por el doctor Barnils en varias revistas de Francia y Alemania. Retornado a Barcelona, fué director del Laboratorio de Fonética Experimental, establecido en el Palacio de la Diputación, publicando constantemente los resultados de sus estudios de investigación en libros, altamente elogiados en Francia y Alemania. Empieza, luego, un período de especial actividad, que nos viene constatado con la publicación de notabilísimos trabajos, y que constituyen una copiosa bibliografía que honran sobremanera al doctor Barnils. Es mi deber relataros esa credencial de méritos de nuestro ilustre compañero.

Además de la tesis doctoral ya mencionada, ha publicado:

1. *Zur Kenntnis einer mallorquinischen Kolonie in Valencia*, publicado en la *Zeitschrift für romanische Philologie*, vol. XXXVI.

2. *Études de prononciations catalanes à l'aide du palais artificiel*, en la *Revue de Phonétique*, vol. II, París, 1912; vol. III, París, 1913.

3. *Memòria presentada a la Excma. Diputació provincial de Barcelona sobre la creació d'un Laboratori de Fonética Experimental*. Barcelona, 1914.

4. *Textes catalans avec leur transcription phonétique*, de J. Arteaga Pereira. Barcelona, 1915.

5. *Vocabulari català-alemany de l'any 1502*, edición facsímil con estudio y notas. Barcelona, 1916.

6. *Estudis fonètics*, vol. I, en colaboración. Barcelona, 1917.

7. *Report dels treballs realitzats durant l'any 1917 en el Laboratori de Fonética*, de l'Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, 1918.

Aunque fuera de la serie de sus trabajos científicos, señalaré aquí la publicación de algunos de sus pequeños poemas a que aludí antes, y son *Les Creus de Centelles* (Barcelona, 1913), rimas de sabor popular y arqueológico, escritas con motivo de las Fiestas Constantinianas.

Barnils ha desarrollado una constante actividad, colaborando con estudios peculiares de su competencia en la revista *Estudio* y en el *Bolletí del Diccionari*, de Mn. Alcover; en el *Bulletí de Dialectologia Catalana*, por él fundado (Barcelona, 1913 y siguien-

tes), y en la colección de *Estudis Romànics* (Barcelona, 1916). Otra de las revistas por él fundadas, y en la cual puso todo su cariño, fué *La Paraula*, boletín de la Escuela Municipal de Sordomudos de Barcelona (Barcelona, 1918 y siguientes), en cuyas páginas reunió todas sus observaciones y resultados de estudio en bien de los niños faltos de habla, a quienes tiene especial afecto de padre y de maestro. Publicó también diversos artículos en la *Revista de Filología Española*, de Madrid, y en los libros de *Homenaje a R. Menéndez Pidal* y a A. Bonilla San Martín.

En 1918, en méritos de público concurso, fué nombrado director técnico de la Escuela Municipal de Sordomudos de esta ciudad, cargo que viene desempeñando con sin igual competencia y celo desde el día 7 de enero de dicho año. Data de entonces la aplicación especial de sus estudios fonéticos a la sordomudística, y escribió, a este propósito, numerosos trabajos de índole científica y pedagógica, tales son:

Iniciació a l'ensenyament oral dels sords-muts, 1920.

Guia per a l'ensenyament oral dels sords-muts, 1920.

Registre metèdic de figures i vocables per a servir de complement al primer ensenyament oral dels sords-muts, 1920.

Aunque sin expresión de nombre de autor, son también del doctor Barnils el interesante fascículo descriptivo y tecnológico de la inauguración de la Escuela de Sordomudos, en Vilajoana, y los programas de clase de dicha Escuela.

Los hábitos de trabajo sólido, profundo y metódico, consolidados en las Universidades y laboratorios de Francia y Alemania, han hecho de nuestro compañero un verdadero obrero científico, sin tasa de horas en su labor cotidiana. Colabora con artículos de su especial facultad en la *Enciclopedia Espasa*; fué organizador y director, durante los primeros seis años, de la *Obra del Diccionari General de la Llengua Catalana*; representó a Cataluña en el Primer Congreso Internacional de Fonética Experimental, celebrado en Hamburgo en 1914, tomando en él parte muy activa, principalmente en las prácticas de laboratorio, y leyendo una comunicación, que versó sobre *El estado actual de la ciencia fonética en España*. Tomó también parte en el Décimo Congreso Internacional de Otología y Sordomudística, celebrado en París durante el mes de julio de 1922. Las comunicaciones del doctor Barnils a dicha asamblea científica constituyen un fascículo, que llamó la atención de los especialistas, intitolado *École de sourds-muets de la Municipalité de Barcelone*.

En la vida científica de nuestro compañero se destaca una trayectoria de especialización que parece venir determinada por la propia fuerza impulsiva de los estudios a los cuales estuvo consagrado con toda la fuerza de sus talentos y con todo el entusiasmo de su tenaz voluntad. Barnils es todo un caso de vocación científica providencialmente guiada. Doctorado en Filosofía y Letras, se da al estudio especial de la filología románica y redacta notables trabajos de geografía lingüística, sobresaliendo, por la pulcritud y destreza, en el levantamiento de mapas; entrégase después a la fonética, descendiendo en seguida a la parte experimental, logrando pronto tal dominio en la parte instrumental de laboratorio, que le podemos contar como individuo sobresaliente de aquella *pléiade de travailleurs qui ont perfectionné de leur côté la méthode, et la phonétique expérimentale a acquis en peu de temps une telle importance qu'elle est devenue à son tour une science presque autonome.* (A. Dauzat, *La Philosophie du Langage*, pág. 177; París, 1917.) Pudo luego observar que la fonética experimental, lejos de ser una ciencia empírica más o menos deleitable e interesante, además de obtener resultados prácticos para la filología en general, tenía maravillosas derivaciones de aplicación práctica para el tratamiento de los deficientes y de los sordomudos. En este punto de personal investigación y aplicación ha obtenido el asiduo fonetista aquellos maravillosos resultados prácticos en los deficientes y sordomudos, que fueron el científico y humanitario ideal del P. Ponce de León y del aragonés Bonet. De esta suerte el doctor Barnils, tanto en la Escuela Municipal de Sordomudos, de su digna y competente dirección, como en los casos de tratamiento particular de niños y adultos, obtiene, por la ortofonía general, la corrección de defectos en el habla; vence la dificultad en la pronunciación de letras aisladas *r*, *s*, *l*, etc.; la tartamudez, en sus diversos grados y múltiples manifestaciones, y la taquifrasia. Ha estudiado la reeducación glosológica de los apopléticos y afásicos, y ha obtenido éxitos en el lenguaje oral y escrito en los niños atrasados. Aun para los no técnicos ni profesionales, entre los cuales yo mismo, resultan interesantes los análisis de la voz y de la palabra, verificados por el doctor Barnils en su laboratorio, conforme al método experimental.

Finalmente, hay un punto particular sobre el cual yo quiero fijarme, en el caso vivo y práctico del señor Barnils, aunque no es mi pretensión meterme a señalador de fronteras entre los dominios del médico y del lingüista.

Todo lo que supone desarreglo, defecto, lesión orgánica,

externa o interna, en el cuerpo humano, cae bajo el dominio facultativo del médico; oponerse a ello es ignorancia crasa o temeridad insana; pero se dan casos en que el mismo médico, en el hecho concreto del sordomudo, del apoplético, del afásico, del balbuciente, recurre al técnico fonetista para el tratamiento ortofónico del paciente. Este es el caso de intervención facultativa que los propios médicos reclaman del doctor Barnils, quien, además de la sordomudística profundamente estudiada, en cada individuo puede echar mano a recursos y conocimientos especiales, que le proporcionan sus peculiares estudios y prácticas de laboratorio de fonética experimental.

Las enfermedades del lenguaje, como ya se dice, cuando rebasan el círculo de acción del médico, este mismo las sujeta al estudio y tratamiento del especialista, o el especialista orienta al médico para lograr el mejor éxito.

Yo creo que los resultados obtenidos por el doctor Barnils en sus estudios de fonética son ya muy grandes y muy notables, confío en que aun llegarán a ser mayores; su mismo grandioso estudio, del cual nos ha dejado admirar los preliminares en la lectura de hoy, quiero suponerlo — y es, ciertamente, magna suposición — llegado a total y definitivo y satisfactorio término; pues bien : todos sus trabajos científicos, todas sus *memorias* aplaudidas y aprovechadas por los sabios en sus Congresos, la solución de los grandes enigmas del lenguaje humano no valen lo que vale este hecho humanísimo del sordomudo, del retrasado a quien él ha enseñado y enseña a hablar.

Bienvenido seáis, mi docto y querido amigo, a la comensalidad literaria de esta casa solariega del estudio, llamada Real Academia de Buenas Letras, de Barcelona; os anticipo que os hallaréis muy bien en el noble ambiente de comunicación literaria y de mutuo estímulo que entre nosotros reina; mi bienvenida es la de todos los Académicos que os reciben aquí, con los brazos abiertos y la salutación romana en los labios : *Salve*.

He dicho.